

Aseturvallisuuden kehitysnäkymät Suomessa

Esiselvitys

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 27/2011

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Sisäinen turvallisuus

Aseturvallisuuden kehitysnäkymät Suomessa

Esiselvitys

Helsinki 2011

Sisäasiainministeriö
Helsinki
Helsinki 2011

ISSN 1236-2840
ISBN 978-952-491-690-5 (nid.)
ISBN 978-952-491-691-2 (PDF)

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Poliisijohtaja Pentti Saira		Julkaisun laji Työryhmämuistio			
		Toimeksiantaja Sisäasiainministeriö			
		Toimielimen asettamispäivä 16.8.2011, SM058:00/2011			
Julkaisun nimi Aseturvallisuuden kehitysnäkymät Suomessa					
Julkaisun osat muistio					
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sisäasiainministeriö asetti työryhmän laatimaan esiselvityksen aseturvallisuuden kehitysnäkymistä (aseturvallisuustyöryhmä). Toimeksiantona oli selvittää poliisihallinnon näkökulmasta aseturvallisuuden mahdolliset poliisitoiminnalliset ja lainsäädännölliset kehittämistarpeet. Työryhmän tuli ottaa huomioon jo toteutetut toimenpiteet ja niistä saatavissa olevat kokemukset. Työryhmä tehtävänä oli järjestää tarvittavat asiantuntijakuulemiset. Toimikausi oli 16.8.2011–31.12.2011.</p> <p>Työryhmän keskeiset johtopäätökset ovat seuraavat:</p> <p>Aseturvallisuus on kokonaisuutena Suomessa hyvällä ja vakaalla tasolla. Uutena uhkana aseturvallisuudelle ovat Jokelan ja Kauhajoen kouluampumisten sekä Sellon kauppakeskuksessa tapahtuneen ampumisen tyypiset joukkomurhat. Työryhmä on huomionnut myös tämän tyypiset tapahtumat arvioidessaan aseturvallisuuden kehitystarpeita. Se toteaa, että tällaisten tapahtumien ehkäiseminen edellyttää poliisin toimien lisäksi myös muiden hallinnonalojen toimenpiteitä.</p> <p>Työryhmä ehdottaa tehtäväksi useita poliisihallinnon sisäisiä tehostamistoimia. Nämä koskevat sekä lupahallintoa ja -valvontaa, valvonta- ja hälytystoimintaa että tutkintaa. Tärkein yksittäinen kehittämiskohde on parhaillaan käynnissä oleva aserekisterin uudistaminen. Lainsäädännöllisiä kehittämistarpeita arvioidessaan työryhmä on selvittänyt valtioneuvoston 25.6.2009 antamaan lausumaan sisältyviä kehitystarpeita. Työryhmä katsoo, että käsiaseiden luvansaannin tiukentamiseen joitakin malleja kieltämällä ei ole riittäviä perusteita. Voimassaolevien aselupien uudelleentarkastelua ei ainakaan tässä vaiheessa tulisi toteuttaa, vaan suunnata resurssit aserekisterin tietosisällön oikeellisuuden parantamiseen. Ampumaratoja koskeva lainsäädäntö tulee uudistaa ja säilytyssäännösten muutostarpeita selvittää. Myös tehokkaimmat ilma-aseet ja eräät jousiaseet tulisi saattaa valvonnanalaisiksi.</p>					
Avainsanat (asiasanat) ampuma-aseet, aseet, aseiden hallussapito, asevalvonta, koulusurmat, poliisi, väkivaltarikokset					
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-691-2 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut					
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 27/2011		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-690-5		
Kokonaissivumäärä 37	Kieli suomi	Hinta 20 € + alv	Luottamuksellisuus julkinen		
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö			

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Polisdirektör Pentti Saira		Typ av publikation Promemoria av arbetsgruppen	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 16.8.2011, SM058:00/2011	
Publikation (även den finska titeln) Utredning av vapensäkerhetens utsikter i Finland (Aseturvallisuuden kehitysnäkymät Suomessa)			
Publikationens delar Promemoria			
Referat Inrikesministeriet tillsatte en arbetsgrupp som hade till uppgift att utarbeta en förhandsutredning om vapensäkerhetens utsikter (arbetsgruppen för vapensäkerhet). Projektet hade som uppgift att ur polisförvaltningens synpunkt utreda eventuella behov av att utveckla polisverksamheten och lagstiftningen som rör vapensäkerhet. Arbetsgruppen skulle ta hänsyn till de erfarenheter som fåtts genom åtgärder som redan har genomförts. Arbetsgruppen sörjde för att sakkunniga hördes i nödvändig utsträckning. Projektet tillsattes den 16 augusti 2011 och mandatet löpte ut den 31 december 2011. Arbetsgruppen drog följande centrala slutsatser: Som helhet står vapensäkerheten i Finland på en bra och stabil grund. Ett nytt hot mot vapensäkerheten är sådana massmord som genomfördes vid skolskjutningarna i Kauhajoki och Jokela samt skjutningen i köpcentret Sello. Arbetsgruppen har tagit även denna typ av händelser i betraktande när de utvärderat vapensäkerhetens utsikter. Arbetsgruppen konstaterar att det förutsätts såväl polisiära åtgärder som åtgärder inom andra förvaltningsområden för att förebygga denna typ av händelser. Arbetsgruppen föreslår att flertalet interna åtgärder vidtas inom polisförvaltningen för att effektivisera verksamheten. Dessa gäller såväl tillståndsförvaltning och -tillsyn, övervaknings- och alarmfunktioner som undersökning. Den viktigaste enskilda utvecklingsåtgärden är förnyelsen av vapenregistret, som pågår som bäst. När arbetsgruppen utvärderat behovet av att revidera lagstiftningen har man gjort en utredning över de utvecklingsbehov som nämns i statsrådets uttalande av den 25 juni 2009. Arbetsgruppen anser att det inte finns tillräckliga grunder för att strama åt beviljandet av tillstånd för handeldvapen genom att förbjuda vissa modeller. En förnyad översyn av giltiga skjutvapentillstånd ska inte genomföras, åtminstone inte i detta skede. Resurserna bör i stället koncentreras på att förbättra riktigheten hos det informationsinnehåll som finns i vapenregistret. Lagstiftningen om skjutbanor ska revideras och behovet av att ändra förvaringsbestämmelserna ska utredas. Även de kraftigaste luftgevären och vissa pilbågar ska ställas under tillsyn.			
Nyckelord skjutvapen, vapen, innehav av skjutvapen, tillsyn över skjutvapen, skolmassaker, polisen, våldsbrott			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-691-2 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 27/2011		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-690-5
Sidoantal 37	Språk finska	Pris 20 € + moms	Sekretessgrad offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

Sisäasiainministeriölle

Sisäasiainministeriö asetti työryhmän laatimaan esiselvityksen aseturvallisuuden kehitysnäkymistä (aseturvallisuustyöryhmä). Työryhmän toimikausi oli 16.8.2011–31.12.2011.

Työryhmän toimeksiantona oli selvittää poliisihallinnon näkökulmasta aseturvallisuuden mahdolliset poliisitoiminnalliset ja lainsäädännölliset kehittämistarpeet. Työryhmän tuli ottaa huomioon jo toteutetut toimenpiteet ja niistä saatavissa olevat kokemukset. Työryhmä tehtävänä oli järjestää tarvittavat asiantuntijakuulemiset.

Työryhmän puheenjohtajana toimi poliisijohtaja Pentti Saira sisäasiainministeriön poliisiosastolta. Työryhmän jäseninä olivat Katriina Laitinen (varapuheenjohtaja, hallitusneuvos, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Johanna Kari (neuvotteleva virkamies, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Mika Lehtonen (projektipäällikkö, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Jussi Toivanen (tiedottaja, sisäasiainministeriö, viestintäyksikkö), Tomi Vuori (kehitysjohtaja, Poliisihallitus), Marko Luotonen (viestintäpäällikkö, Poliisihallitus), Vesa Tikkala (poliisitarkastaja, Poliisihallitus), Esko Rasi (apulaispoliisipäällikkö, Peräpohjolan poliisilaitos), Heidi Nuoritalo (asehallintopäällikkö, Poliisihallitus), Juha Rautaheimo (rikosylikomisario, Helsingin poliisilaitos), Markku Tuominen, (rikoskomisario, Keski-Uudenmaan poliisilaitos) sekä teknisenä sihteerinä Sini Kallonen (osastosihtööri, sisäasiainministeriö, poliisiosasto). Työryhmän jäsenet osallistuivat esiselvityksen laadintaan kirjoitusvastuun.

Työryhmä on kokoontunut yhdeksän kertaa. Työryhmä järjesti myös asealan intressiryhmien kuulemistilaisuuden eduskunnassa. Työryhmä tutustui ampumaurheiluun (SAL) ja reserviläisampumaurheilutoimintaan Helsingissä sekä kuuli työryhmän kokousten yhteydessä Suomen Metsästäjäliiton edustajia, sosiaali- ja terveysministeriön sekä oikeuspsykiatrian asiantuntijoita ja Norjan joukkosurman selvityskomission suomalaisjäsentä. Lisäksi järjestettiin kansalaiskysely otakantaa.fi -foorumilla.

Työryhmän keskeiset johtopäätökset ovat seuraavat:

Aseturvallisuus on kokonaisuutena Suomessa hyvällä ja vakaalla tasolla. Uutena uhkana aseturvallisuudelle ovat Jokelan ja Kauhajoen kouluampumisten ja Sellon kauppakeskuksessa tapahtuneen ampumisen tyypilliset joukkomurhat. Työryhmä on huomionnut myös tämän tyyppiset tapahtumat arvioidessaan aseturvallisuuden kehitystarpeita. Se toteaa, että tällaisten tapahtumien ehkäiseminen edellyttää poliisin toimien lisäksi myös muiden hallinnonalojen toimenpiteitä.

Työryhmä ehdottaa tehtäväksi useita poliisihallinnon sisäisiä tehostamistoimia. Nämä koskevat sekä lupahallintoa ja -valvontaa, valvonta- ja hälytystoimintaa että tutkintaa. Tärkein yksittäinen kehittämiskohde on parhaillaan käynnissä oleva aserekisterin uudistaminen.

Lainsäädännöllisiä kehittämistarpeita arvioidessaan työryhmä on selvittänyt valtioneuvoston 25.6.2009 antamaan lausumaan sisältyviä kehitystarpeita. Työryhmä katsoo, että käsiaseiden luvansaannin tiukentamiseen joitakin malleja kieltämällä ei ole riittäviä perusteita. Voimassaolevien aselupien uudelleentarkastelua ei ainakaan tässä vaiheessa tulisi toteuttaa vaan keskittyä aserekisterin tietosisällön oikeellisuuden parantamiseen. Ampumaratoja koskeva lainsäädäntö tulee uudistaa ja säilytysäännösten muutostarpeita selvittää. Myös tehokkaimmat ilma-aseet ja eräät jousiaseet tulisi saattaa valvonnanalaisiksi.

Työryhmä katsoo, että aselainsäädännön kehittämistä tulisi tehdä pitkäjänteisesti ja yhteistyössä eri hallinnonalojen sekä aseharrastajien ja muiden asealan intressitahojen kanssa. Yhteistyötä tulisi muutoinkin lisätä.

Kesäkuun 13 päivänä 2011 voimaan tulleen ampuma-aselain muutoksen toimivuudesta on työryhmän käsityksen mukaan vielä liian aikaista tehdä kattavia johtopäätöksiä. Työryhmä esittää kuitenkin kuulemisissa saadun palautteen johdosta lääkärin ilmoitusvelvollisuutta ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeutta koskevan säännösten tarkentamista.

Työryhmä luovuttaa esiselvityksen sisäasiainministeriölle

Pentti Saira

Katriina Laitinen

Johanna Kari

Mika Lehtonen

Tomi Vuori

Vesa Tikkala

Heidi Nuoritalo

Markku Tuominen

Juha Rautaheimo

Esko Rasi

Marko Luotonen

Jussi Toivanen

Sini Kallonen

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Aseturvallisuuden määritelmä	4
3 Lainsäädäntö ja ohjeistus.....	5
4 Ampuma-aseisiin liittyvä rikollisuus Suomessa - taustaa ja tilastoja.....	8
4.1 Henkirikollisuus Suomessa	8
4.2 Muu ampuma-aseisiin liittyvä rikollisuus Suomessa.....	10
5 Aseturvallisuus poliisihallinnon näkökulmasta - keskeisimmät ongelmat ja parannusehdotukset	11
5.1 Lupaohjeistus ja koulutus.....	11
5.2 Aserekisteri	14
5.2.1 Aserekisterin uudistaminen	14
5.2.2 Aserekisterin tietosisällön korjaaminen.....	16
5.3 Lupavalvonta.....	17
5.4 Armovuosikeräykset	19
5.5 Luvalliset, luvattomat ja laittomat aseet.....	20
6 Ennaltaehkäisy ja yhteistyö	24
6.1 Ampuma-aselautakunta.....	24
6.2 Ennaltaehkäisy	24
6.3 Viestintä	25
7 Kannanotto valtioneuvoston lausumaan.....	26
8 Johtopäätökset	30

Liitteet

Liite 1: Kutsu kuulemistilaisuuteen.....	34
Liite 2: Otakantaa.fi -kansalaiskyselyn yhteenveto.....	37

1 Johdanto

Sisäasiainministeriö asetti työryhmän laatimaan esiselvityksen aseturvallisuuden kehitysnäkymistä (aseturvallisuustyöryhmä). Työryhmän toimikausi oli 16.8.2011–31.12.2011.

Sisäasiainministeriö on asettanut 29.9.2008 hankkeen (SM109:00/2008) ampuma-aselainsäädännön, ampumaratojen laittamista ja kunnossapitoa koskevan lainsäädännön sekä ilma- ja jousiaseita koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Hankkeen tavoitteena oli uudistaa lainsäädäntöä kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa valmisteltiin käsiaseiden luvansaannin edellytysten tiukentamisen, luvanhakijoiden ja -haltijoiden terveydentilan valvonnan tehostamisen, YK:n tuliasepöytäkirjan kansallisen voimaansaattamisen sekä asedirektiivin muuttamisesta annetun direktiivin edellyttämät muutokset ampuma-aselainsäädäntöön. Tätä koskeva hallituksen esitys (HE 106/2009 vp) annettiin eduskunnalle 26.6.2009 ja eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen pohjalta ampuma-aselakia ja eräitä muita lakeja koskevat muutokset 27.10.2010. Lait (124-128/2011) tulivat voimaan 13.6.2011.

Hankkeen toisen vaiheen tavoitteena oli toteuttaa muut ampuma-aselain muutokset, ampumaratoja koskevan lainsäädännön uudistaminen, vaarallisia esineitä koskevan lainsäädännön uudistaminen sekä kaasusumuttimien käyttöturvallisuutta koskevien ampuma-aselainsäädännön säännösten uudistaminen. Hallitus päätti neuvottelussaan 22.12.2010, että hankkeen toisessa vaiheessa valmisteltavaksi tarkoitettua hallituksen esitystä ei anneta eduskunnalle ennen kevään 2011 eduskuntavaaleja. Ensimmäisen vaiheen asetusten valmistelua ja toisen vaiheen esiselvitystyötä päätettiin jatkaa.

Valtioneuvosto antoi 25.6.2009 lausuman hyväksyessään hallituksen esityksen HE 106/2009 vp annettavaksi eduskunnalle. Lausuma velvoitti sisäasiainministeriötä selvittämään lainsäädännön uudistamisen II vaiheessa eräitä lainsäädännön muutostarpeita. Lisäksi eduskunta hyväksyessään edellä mainitut lait (EV 149/2010 vp) antoi lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää hallituksen edistävän käytettävissä olevilla eri keinoilla riittävän kattavan ampumarataverkoston toteuttamista. Sisäasiainministeriössä on valtioneuvoston ja eduskunnan lausumien pohjalta jatkettu ampuma-aselainsäädännön uudistamisen esiselvitystä.

Sisäasiainministeriön ja Poliisihallituksen väliseen tulossopimukseen vuodelle 2011 on Poliisihallitukselle asetettu tulostavoite laatia esiselvitys aseturvallisuuden kehitysnäkymistä Suomessa. Poliisihallituksen tulostavoite toteutetaan tämän esiselvityshankkeen myötä.

Työryhmän toimeksiantona oli selvittää poliisihallinnon näkökulmasta aseturvallisuuden mahdolliset poliisitoiminnalliset ja lainsäädännölliset kehittämistarpeet. Työryhmän tuli ottaa huomioon jo toteutetut toimenpiteet ja niistä

saatavissa olevat kokemukset. Työryhmän tehtävänä oli järjestää tarvittavat asiantuntijakuulemiset.

Laajapohjaisen, eri intressitahojen edustuksen sisältävän säädösvalmisteluhankkeen käynnistämisestä päätetään tämän selvitystyön jälkeen.

Työryhmän puheenjohtajana toimi poliisijohtaja Pentti Saira sisäasiainministeriön poliisiosastolta. Työryhmän jäseninä olivat Katriina Laitinen (varapuheenjohtaja, hallitusneuvos, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Johanna Kari (neuvotteleva virkamies, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Mika Lehtonen (projektipäällikkö, sisäasiainministeriö, poliisiosasto), Jussi Toivanen (tiedottaja, sisäasiainministeriö, viestintäyksikkö), Tomi Vuori (kehitysjohtaja, Poliisihallitus), Marko Luotonen (viestintäpäällikkö, Poliisihallitus), Vesa Tikkala (poliisitarkastaja, Poliisihallitus), Esko Rasi (apulaispoliisipäällikkö, Peräpohjolan poliisilaitos), Heidi Nuoritalo (asehallintopäällikkö, Poliisihallitus), Juha Rautaheimo (rikosylikomisario, Helsingin poliisilaitos), Markku Tuominen, (rikoskomisario, Keski-Uudenmaan poliisilaitos) sekä teknisenä sihteerinä Sini Kallonen (osastosihtööri, sisäasiainministeriö, poliisiosasto). Työryhmän jäsenet osallistuivat esiselvityksen laadintaan kirjoitusvastuun.

Työryhmä kokoontui yhdeksän kertaa. Työryhmän kokousten lisäksi työryhmä tutustui Suomen ampumaurheiluliiton ja Reserviläisurheiluliiton toimintaan sekä sisäämpumarataan Helsingissä syyskuussa 2011.

Työryhmä järjesti myös laaja-alaisen kuulemistilaisuuden Eduskunnassa syyskuussa 2011. Eduskunnassa järjestetyn kuulemistilaisuuden kutsu löytyy liitteestä 1.

Kuulemistilaisuuden jälkeen Otakantaa.fi -sivustolla avattiin kansalaiskeskustelu aseturvallisuuden parantamisesta. Kansalaiskyselyn yhteenveto alustuskysymyksineen on liitteessä 2.

Työryhmä kuuli lisäksi marraskuussa 2011 sosiaali- ja terveysministeriön edustajia, oikeuspsykiatrian asiantuntijan sekä Norjan tragedian selvityskomission suomalaisjäsenen. Työryhmä kuuli myös Suomen Metsästäjäliiton edustajia joulukuussa 2011.

2 Aseturvallisuuden määritelmä

Työryhmä on työssään arvioinut aseturvallisuuden sisältöä poliisin näkökulmasta ja päättänyt seuraavaan määritelmään:

Poliisin näkökulmasta aseturvallisuudella tarkoitetaan ampuma-aseista ja -tarvikkeista annettuja säännöksiä noudattaen ampuma-aseiden haltijoiden valistamista sekä heidän valvontaansa siten, että he kykenevät kaikissa olosuhteissa myönnetyn ampuma-aseluvan mukaisesti käsittelemään ja säilyttämään ampuma-aseita turvallisesti. Turvallisella käsittelyllä tarkoitetaan, että aseiden käsittelystä ei ole vaaraa aseiden käsittelijälle eikä muille henkilöille tai omaisuudelle. Aseturvallisuuteen kuuluu myös kaiken ampuma-aseisiin liittyvän rikollisuuden torjunta ja aseiden asiattomiin käsiin joutumisen estäminen. Aseturvallisuutta edistää myös ase-elinkeinon harjoittamiseen kohdistettu valvonta.

Aseturvallisuus koostuu poliisihallinnon sisällä hallinnollisista toimista ja lainsäädännöllisistä seikoista. Lisäksi turvallisuuteen vaikuttaa olennaisesti henkilöiden oma käyttäytyminen ja terveyden taso. Hallinnollisista toimista keskeisiä ovat toimivat ja vaikuttavat lupaprosessit, ajantasainen rekisteritieto (aserekisteri, rikosten määrät) ja siitä muodostettava kokonaiskuva sekä poliisin sisäinen tiedonkulku ja sisäiset prosessit.

Työryhmä on laatinut tämän raportin käyttämällä työnsä pohjana yllä kuvattua aseturvallisuuden määritelmää.

Aseturvallisuuden ylläpitämisessä ja kehittämisessä on koko yhteiskunnan myötävaikutus tarpeen. Siihen voidaan vaikuttaa tehokkaasti sekä harrastajakunnan ja viranomaisten välisellä yhteistyöllä että eri viranomaisten keskinäisellä yhteistyöllä.

Aseturvallisuuden ylläpitäminen edellyttää osaltaan myös kansainvälistä yhteistyötä. Ampuma-aseita kuljetetaan valtiosta toiseen suuret määrät sekä laillisesti että laittomasti. Kuljetusten tehokkaalla valvonnalla voidaan parantaa aseturvallisuutta. Valvonta edellyttää sekä kansainvälisten järjestöjen puitteissa tehtävää että eri valtioiden viranomaisten kahdenvälistä yhteistyötä.

3 Lainsäädäntö ja ohjeistus

Vuonna 1915 annettiin armollinen asetus ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden ostamisesta ja hallussapidosta sekä ampumaratojen laittamisesta ja kunnossapidosta. Säädöksen 21 §:n nojalla annettiin vuonna 1916 Keisarillisen Suomen Senaatin päätös. Nämä ovat edelleen voimassa ampumaratojen perustamista ja valvontaa koskevilta osiltaan.

Ampuma-aseista ja ampumatarpeista annettu laki (33/1933) tuli voimaan vuonna 1933. Laki sisälsi ainoastaan yleissäännökset ampuma-aseisiin ja ampumatarpeisiin liittyvän toiminnan luvanvaraisuudesta. Tarkempia säännöksiä annettiin asetuksella. Vuonna 1989 asetuksen soveltamisalaan lisättiin kaasupistoolit.

Vuoden 1915 asetuksen ja vuoden 1933 lain antaminen liittyivät kulloiseenkin yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja sen muuttumiseen.

Ampuma-aselaki (1/1998) ja -asetus (145/1998) tulivat voimaan 1.3.1998. Lain keskeinen lähtökohta on ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten luvanvaraisuus, josta on olemassa joitakin poikkeuksia. Ampuma-aseiden osat tulivat luvanvaraisiksi. Ampuma-aselain antamiseen vaikutti keskeisesti se, että Suomi oli vuonna 1995 liittynyt Euroopan unioniin ja lailla pantiin täytäntöön aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annettu neuvoston direktiivi (91/477/ETY).

Ampuma-aselakia muutettiin lailla (610/2001), joka tuli voimaan 1.3.2002. Uudistuksen tarkoituksena oli täydentää vuonna 1998 annettuja säännöksiä. Ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon oikeuttavan luvan antaminen tuli mahdolliseksi myös yhteisölle tai säätiölle. Ampuma-aseiden säilytysäännöksiä tiukennettiin ja kaasusumuttimille luotiin oma, yksinkertaistettu lupamenettely. Lääninhallitusten ampuma-aseasiat siirrettiin sisäasiainministeriön yhteyteen perustettuun valvontayksikköön (arpajais- ja asehallintoyksikkö). Asealan elinkeinon määritelmää laajennettiin. Lisäksi annettiin ampuma-aselautakuntaa koskevat säännökset ja tehtiin eräitä muita muutoksia.

Toisen kerran ampuma-aselakia uudistettiin lailla (804/2003), joka sisälsi ns. armovuosimenettelyä koskevat säännökset. Muutoksen voimaantulon jälkeen on ollut mahdollista luovuttaa luvattomasti hallussa pidetty ampuma-ase, aseosa, patruuna ja erityisen vaaralliset ammuksot sekä räjähteet poliisin haltuun ilman rangaistusuhkaa. Rangaistusuhasta vapautumisen edellytyksenä on se, että esineen hallussapitäjä omaaloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun.

Vuoden 2010 alussa voimaan tulleen poliisin hallintorakenneuudistuksen toisen vaiheen yhteydessä siirrettiin sisäasiainministeriölle (arpajais- ja asehallintoyksikkö) kuuluneet lupa- ja valvontatehtävät samanaikaisesti toimintansa aloittaneeseen Poliisihallitukseen.

Kolmas merkittävä ampuma- aselain muutos (124/2011) tuli voimaan 13.6.2011. Muutoksella muun muassa parannettiin lupaviranomaisen mahdollisuutta saada luvanhaltijan sopivuutta koskevia tietoja, tiukennettiin käsiaseiden luvansaantia, nostettiin luvansaamisen vähimmäisikärajoja sekä laajennettiin aseiden osien luvanvaraisuutta. Muutoksella saatettiin kansallisesti voimaan aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin (91/477/ETY) muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/51/EY). Samassa yhteydessä Suomi hyväksyi kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan (ns. tuliasepöytäkirja).

Lisäksi ampuma-aselakiin on tehty useita merkitykseltään vähäisiksi katsottavia muutoksia.

Ampuma-aselain ja -asetuksen lisäksi ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia koskevia säännöksiä on eräissä muissa laeissa, joista keskeisimmät on mainittu seuraavassa.

Metsästyslaki (615/1993) ja -asetus (666/1993) sisältävät säännöksiä ampuma-aseiden käyttämisestä metsästyksessä.

Puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskeva laki (242/1990) sisältää puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevia säännöksiä. Lain uudistamista koskeva hallituksen esitys on käsiteltävänä eduskunnassa.

Ampuma-aseissa käytettäviä patruunoita koskevia säännöksiä on myös vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) sekä räjähdeasetuksessa (473/1993).

Sisäasiainministeriö antoi 16.10.2007 Aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohteet (SM-2006-02043/Tu-51). Ohteet sisältävät muun muassa osiot, jotka koskevat henkilön sopivuutta luvanhaltijaksi ja ampuma-aseiden sopivuutta haettuun käyttötarkoitukseen. Ohteita on täydennetty useita kertoja.

Ampuma-aseiden valvontaa koskee useita kansainvälisiä sopimuksia. Näitä ovat esimerkiksi:

- YK:n järjestäytyntä rikollisuutta koskeva yleissopimus ja sen ampuma-aseita koskeva lisäpöytäkirja (ns. tuliasepöytäkirja)
- YK:n pienasetoimintaohjelma (poliittisesti sitova asiakirja)
- Etyjin asiakirja pienaseista ja kevyestä aseistuksesta (poliittisesti sitova asiakirja)

4 Ampuma-aseisiin liittyvä rikollisuus Suomessa - taustaa ja tilastoja

4.1 Henkirikollisuus Suomessa

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmän seurantajakson 2002–2009 mukaan yleisin tekoväline katsauskauden henkirikoksissa oli teräase ja yleisin teräase keittiöveitsi, jota oli käytetty 26 prosentissa rikoksista. Miesten tekemistä henkirikoksista joka neljäs oli tehty ilman minkäänlaista asetta pahoinpitelemällä tai kuristamalla uhri kuoliaaksi. Miehet käyttivät myös ampuma-asetta rikoksissaan naisia yleisemmin. Seurantajakson rikoksista 71 prosenttia oli tehty yksityisasunnoissa.

Ampuma-aseella tehtyt rikokset muodostivat noin 18 prosenttia seurantajakson 2002–2009 henkirikoksista. Ampuma-aseella on tehty keskimäärin noin 22 henkirikosta vuodessa (2003–2009). Rikoksissa käytetyistä ampuma-aseista 47 prosenttia oli luvallisia (osuus oli käsiaseista 43 prosenttia ja metsästysaseista 51 prosenttia). Käsiaseilla tehtyt henkirikokset muodostivat noin 9 prosenttia kaikista seuranta-aikana tehdyistä henkirikoksista. Luvattomilla käsiaseilla tehtyjen henkirikosten osuus on ollut noin 5 prosenttia kaikista henkirikoksista eli keskimäärin noin 6 henkirikosta vuodessa. Ampuma-aseella tehdyissä henkirikoksissa osuneiden laukausten määrä vaihteli yhdestä seitsemääntoista. Uhreista runsaat 60 prosenttia oli surmattu yhdellä laukauksella.

Henkirikollisuuden ongelmaryhmä on Suomessa suhteellisen selkeä ja varsin suppea. Henkirikollisuus on lähes yksinomaan miesten toteuttamaa rikollisuutta. Rikoksiin syyllistyvien ja niiden uhriksi päätyvien miesten tyypilahmo on noin 40-vuotias, yksin vuokra-asunnossa asuva ja tuttavapiirissään yleisesti väkivaltaisuudestaan tunnettu työtön alkoholisti. Hän on käynyt vain peruskoulun ja rikosrekisterissä on useita aiempia tuomioita väkivaltarikoksista. Taustalla on yksi tai useampi kariutunut parisuhde. Rikososapuolet ovat vanhoja tuttuja ja heidän suhdettaan on pitkään leimannut keskinäinen alkoholinkäyttö ja väkivalta.

Yleisimmin rikokseen johtava tapahtumasarja on niin ikään tiedossa. Rikos tehdään hetken mielijohteesta, satunnaisella käteen osuneella teräaseella joko tekijän tai uhrin asunnossa ryypiskeltäessä. Kumpikin osapuoli on vahvasti päihtynyt. Tilanne on pääpiirteissään sama myös henkirikokseen päätyvissä perheriidoissa.

Henkirikollisuus on valtaosin epärationaalista ja impulsiivista; 1-3 promillen humalassa keittiöveitsen kanssa toimivat rikososapuolet eivät perusta toimintaansa kovinkaan hienojakoisiin riski-hyötyanalyysiin. Väkivalta tapahtuu pitkälti yksityisasunnoissa ja aseet ovat niitä, mitä asunnosta kulloinkin käsiin sattuu. On kyseenalaista, olisiko

ampuma-aseen puuttuminen yhdessäkään henkirikoksessa estänyt rikosta. Perheriitoihin liittyneistä tapoissa ei tekovälineellä ole yleensä olennaista merkitystä siihen, miten rikostilanne ja -tilaisuus kehittyy. Pelkän asekontrollin keinoin voidaan vaikuttaa varsin vähän henkirikollisuuden kokonaistasoon.

Henkirikollisuuden vuotuinen taso oli vakaa 1970-luvun puolivälistä 1990-luvun jälkipuoliskolle (noin 3 rikosta 100 000 asukasta kohti). Viimeisten kymmenen vuoden aikana taso on ollut selvässä laskussa, joskin vuotuiset vaihtelut ovat olleet suuria. Lasku on tapahtunut yksinomaisesti miesten tekemissä henkirikoksissa, sekä miehiin että naisiin kohdistuneissa. Henkirikosten pääosa liittyy keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Vuosina 2003–2009 aikuisten välisissä henkirikoksissa 69 %:ssa kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa ja 82 %:ssa rikoksia ainakin yksi osapuolista oli humalassa. Henkirikoksissa yleisin uhri on tuttavain tai ystävän surmaama mies (44 % uhreista).

Seurantajakson henkirikoksissa pääosassa (80 %) oli ainoastaan yksi uhri ja yksi tekijä. Useamman uhrin rikostapahtumia oli neljä prosenttia kaikista, useamman tekijän 15 prosenttia. Moniuhrisista rikoksista neljä on erottunut omaksi ryhmäkseen: Myyrmannin kauppakeskuksessa surmattiin vuonna 2002 kuusi henkilöä, Jokelan koulukeskuksessa vuonna 2007 kahdeksan, Kauhajoen ammattioppilaitoksessa vuonna 2008 kymmenen ja Espoon Leppävaarassa vuonna 2009 viisi.

Tämänkaltaisten rikosten täydellinen ennalta ehkäisy on mahdotonta. Toisaalta kaikissa mainituissa neljässä rikoksessa tekijä oli antanut viitteitä aikeistaan ennakolta. Riskiäksilöiden mahdollisimman varhaisen havaitsemisen tärkeyttä ei voi ylikorostaa kaiken tyyppisten henkirikosten ennalta ehkäisyyn kannalta. Toisaalta pelkkä havaitseminen ei riitä, vaan väkivaltaisten ongelmaksiilöiden käyttäytymiseen tulisi kyetä myös puuttumaan nykyistä tehokkaammin.

Julkisilla paikoilla tapahtuvassa sekä tekijälle tuntemattomiin uhreihin kohdistuvassa väkivallassa ennalta aseistautumisen merkitys vaikuttaisi olevan huomattava. Jos terä-, lyömä- ja ampuma-aseiden yleistä kanniskelua julkisilla paikoilla ja erityisesti nuorison parissa kyettäisiin tehokkaasti vähentämään, seurauksena olisi mitä todennäköisimmin myös julkisilla paikoilla tapahtuvan henkirikollisuuden olennainen väheneminen.

Viime vuosina yleiskuvasta poikkeavien henkirikosten esiintyminen voi ennakoita uuden tyyppisten tekemuotojen yleistymistä henkirikollisuudessamme tulevaisuudessa. Viime vuosituhannen lopun eräissä uhkakuvissa ennakoitua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan liittyvien henkirikosten yleistymistä ei pelätyssä laajuudessa ole tapahtunut. Rikoksia tulee nykyisin ilmi vuosittain, mutta niiden määrä on ollut vähäinen. Rikokset on myös pääsääntöisesti kyetty selvittämään ja syylliset saatu vastuuseen. Toisaalta järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan liittyvä väkivalta on viime vuosina vähentynyt olennaisesti Baltian maissa ja tilanne on vakiintunut myös

Venäjällä. Tilanne on Suomessa tällä hetkellä viranomaisten hallinnassa, eikä ole todennäköistä, että ongelma tulisi olennaisesti pahenemaan lähitulevaisuudessa.

4.2 Muu ampuma-aseisiin liittyvä rikollisuus Suomessa

Muusta ampuma-aseella tehdystä rikollisuudesta kuin henkirikollisuudesta ei ole saatavissa suoraan tilastotietoa poliisin tietojärjestelmistä. Tietojen kerääminen edellyttää käytännössä poliisiasian tietojärjestelmän materiaalin esiseulomista hakusanoilla ja tämän jälkeen rikosilmoitusten läpikäymistä. Työryhmän tiedossa ei ole, että tällaista seulontaa olisi viime vuosina tehty, eikä tietoja siten olisi saatavissa.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on tehnyt rikollisuuteen liittyvää tutkimusta. Sen tutkimustiedonannon ”Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980–2009” mukaan noin kaksitoista sadasta suomalaisesta joutui väkivallan tai uhkailun kohteeksi vuonna 2009. Tilanteessa ei tutkimuksen mukaan ole 2000- luvun mittaan tapahtunut merkittävää muutosta. Tutkimuksessa on todettu, että 15–74-vuotiaista on noin 0,1 % kohdannut aseellista väkivaltaa. Tutkimuksessa ei kuitenkaan ole eritelty ampuma-aseella tehtyä väkivaltaa tai uhkailua.

5 Aseturvallisuus poliisihallinnon näkökulmasta - keskeisimmät ongelmat ja parannusehdotukset

5.1 Lupaohjeistus ja koulutus

Ammattitaitoinen ja tehokas lupahallinto varmistaa osaltaan sen, että ampuma-aselupia ja luvallisia ampuma-aseita on vain sellaisten henkilöiden hallussa, jotka kykenevät käsittelemään ja säilyttämään ampuma-aseita turvallisesti. Lupamenettelyä on tehostettu 13.6.2011 voimaan tulleella lakimuutoksella. Nykyinen laki mahdollistaa tehokkaan lupamenettelyn ja harkinnan.

Aseturvallisuuteen liittyy myös lainsäädännön yhdenmukainen soveltaminen niin aselupia myönnettäessä kuin peruutettaessakin. Yhtenäistä käytäntöä aselupapäätösten ja -prosessien osalta on pyritty luomaan mm. vuonna 2007 annetuilla yhtenäistämisohejeilla sekä myöhemmin annetuilla ohjeita täydentävillä lisäkirjeillä. Aktiivinen valtakunnallinen kehittämisote poliisilaitosten aselupaprosessien osalta johtaa nykyistä yhdenmukaisempiin käytäntöihin.

Lupahallinnon henkilöstön tiedontasoa on pääsääntöisesti pidettävä tyydyttävänä. Poliisihallinto ei kuitenkaan järjestä lupahallinnon henkilöstölle säännönmukaista työhön ohjaavaa peruskoulutusta. Lupahallinnon henkilöstön koulutus on keskittynyt kurssimuotoiseen jatkokoulutustyyppiseen koulutukseen. Yleisluontoisen jatkokoulutuksen lisäksi aselupa-asioita käsittelevälle henkilöstölle on järjestetty erityisesti aselupahallintoa koskevia yhden tai kahden päivän koulutustilaisuuksia. Aselupakäytäntöjen yhtenäistämistä koskeneen hankkeen yhteydessä järjestettiin yhtenäistämisohejeen sisältöä koskevaa koulutusta. Sen lisäksi asetarkastajille järjestettiin aseteknistä koulutusta. Poliisiammattikorkeakoulu on asettanut Poliisihallituksen hankepäätöksen mukaisesti vuodelle 2011 lupahallinnon koulutuksen kehittämishankkeen, jonka tavoitteena oli, että lupahallinnolle luotaisiin ammattiin valmistava, osaamista ylläpitävä ja kehittävä sekä urakehityksen mahdollistava koulutusjärjestelmä. Hankkeessa on luotu malli osaamisen ylläpitämiseen. Hanke asetetaan vielä vuodeksi 2012.

Aseturvallisuuden kannalta on tärkeää, että lupaviranomaisella on riittävä tietämys hyväksyttävien syiden luonteesta eli varsinkin ampumaurheilun lajikirjosta ja ampumalajeihin soveltuvista ampuma-aseista. Ammattitaitoa voi kohottaa seuraamalla aktiivisesti alan julkaisuja ja käymällä harrastuspaikoilla.

Ampuma-aseaseisiin liittyvien lupa-asioiden käsittely on juridista osaamista ja hyvän hallintotavan tuntemusta ja noudattamista edellyttävää toimintaa, jolla on kuitenkin osin poliisitutkintaan liittyviä piirteitä (vrt. ampuma-aselain mukainen tutkinta).

Lainsäädännöllisesti edellä kuvattu yhtälö on jossakin määrin ongelmallinen.

Poliisilaitosten määrä on poliisihallinnon organisaatiouudistuksen myötä laskenut 24:ään. Poliisihallituksen ohjeistuksella ja neuvonnalle sekä riittävällä yhteydenpidolla poliisilaitosten kesken voidaan saavuttaa yhtenäinen linja. Poliisi voisi myös itse tiedottaa joistakin päätöksistä asealan julkaisuissa tai poliisin nettisivuilla.

Poliisin hallintorakenneuudistuksen toisen vaiheen yhteydessä keskitettiin ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvat valtionasiamiestehtävät Poliisihallitukseen. Asioita on vuositasolla noin 600. Keskittäminen vahvistaa osaltaan yhdenmukaisen linjan toteutumista aselupa-asioissa ja turvaa näiden tehtävien ammattitaitoisen hoitamisen.

Työryhmän kanta:

On kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikki ampuma-aseisiin liittyvien lupa-asioiden käsittely tapahtuu asiantuntijoiden, aseasioihin erikoistuneiden henkilöiden toimesta, joilla on varmistettu riittävä juridinen ja asetekninen osaaminen sekä aseharrastuksen laaja-alainen tunteminen. Osaamisen ylläpitämiseksi aseasioissa on järjestettävä säännöllistä koulutusta ja kehittämistyön tulee olla hallittua toimintaa. Lisäksi aselupia koskevan ohjeistuksen on oltava ajantasaista ja lupakäytäntöjen yhdenmukaisia. Aseasioita käsittelevien asiantuntijoiden vuorovaikutusmahdollisuuksia on edelleen kehitettävä.

Poliisihallituksen lupahallinnon kehittämishankkeen loppuraportissa 2/ 2011 on mainittu poliisin lupahallinnon yhtenä painopistealueena lupaprosessien ja menettelyjen kehittäminen ja yhdenmukaistaminen. Sähköisen lupaohjeiston ja lupaneuvontapuhelimen toteuttaminen tukevat tätä tavoitetta. Sähköisen lupaohjeiston on tarkoitus olla jatkossa kaikkien lupahallinnon työntekijöiden päivittäisessä käytössä. Myös lupakohtaiset prosessikuvaukset on tarkoitus laatia. Realistisena tavoitteena on lupaohjeiston valmistuminen ja käyttöönotto vuoden 2012 aikana.

Sisäasiainministeriössä valmistellaan parhaillaan lupahallintostrategiaa yhdessä Poliisihallituksen kanssa ja työn on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2012. Sen keskeisenä tavoitteena on linjata strategiset painotuslinjat sekä poliisin ydintehtävät. Lupahallinnolla on kokonaisuudessaan edessä laajamittainen asioinnin sähköistäminen ja henkilökohtaisen asioinnin vähentäminen. Etenkin ampuma-aseen hankkimis- ja hallussapitolupajärjestelmä edellyttää hakijalta useita hallinnollisia käyntejä poliisiasemalla, joten järjestelmä on osaltaan monimutkainen ja työläs. Aselupa-asioissa

henkilökohtaisista käynneistä ei kuitenkaan voida luopua kokonaan (esim. sopivuuden arviointi). Kaikkien lupalajien osalta asiakaskäynneillä tulisi olla arvioitu ja tehokas vaikuttavuustavoite. Lupa-asioinnin sähköistämällä sekä muun muassa poliisin omalla sähköisellä lupaohjeistolla pyritään omalta osaltaan yhtenäistämään lupakäytäntöjä, kohdentamaan resurssien tehokkaampaa käyttöä ja tarkoituksenmukaistaa kohdentumista.

Työryhmän järjestämässä kuulemistilaisuudessa eduskunnassa esitettiin kritiikkiä aselupien maksujen suuruudesta. Ampuma-aselain mukaisen luvan antaminen on pääsääntöisesti monivaiheinen ja siten työläs prosessi, minkä vuoksi myös kustannuksiin perustuva suoritemaksu on korkea.

Sisäasiainministeriö on 14.12.2011 antanut asetuksen poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2012 (1349/2011). Asetuksessa ei ole muutettu ampuma-aselain mukaisten lupien ja hyväksyntien suoritemaksuja. Näiden osalta tehdään kokonaisarviointi vuonna 2012. Työryhmä toteaa, että edellä kuvatulla lupamenettelyjen tehostamisella voitaneen jonkin verran vaikuttaa viranomaiselle aiheutuneisiin kustannuksiin ja siten lupamaksujen määrään.

Poliisihallituksen asehallinnon ohjaus- ja valvontarooli on aselupahallinnossa keskeinen. Yhteistyön turvaaminen poliisilaitosten ja asehallinnon välillä on tärkeää. Asekaupan valvontaa voidaan tehostaa uusien yhteistyömuotojen löytämisellä poliisitoiminnallisten yksiköiden ja tullin kanssa sekä uusia valvontamuotoja kehittämällä. Asehallinnolla on keskeinen toimenkuva myös lupahallinnon kehittämisessä, kouluttamisessa ja ohjeistamisessa sekä muutetun ampuma-aselain vaikutusten seurannassa ja esimerkiksi soveltuvuustestin jatkokehittämisessä.

Poliisihallituksen asehallinnon merkitys yhteiskuntaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta on merkittävä. Asehallinnolla tulee olla todellinen mahdollisuus valvoa ase-elinkeinotoimintaa ja siten esimerkiksi estää rikollisuuden leviäminen ase-elinkeinoihin. Asehallinnon poliisilaitoksia ohjaava ja valvova rooli on tärkeä ja asehallinnolle kuuluvien tehtävien vaikutukset ulottuvat myös harmaan talouden estämiseen, terrorismin torjuntaan sekä aseiden vientiin ja tuontiin liittyvien rikosten estämiseen.

Hallintolaki (434/2003) on tullut voimaan 1.1.2004. Aseluvan antaminen ja peruuttamien sekä monet muut aselupahallinnon toimet kuuluvat hallintolain soveltamisalaan. Koska ampuma-aselaki on säädetty ennen hallintolain voimaantuloa, eivät nämä ampuma-aselain mukaiset hallinnolliset toimet ole kaikin osin hyvin sovitettavissa yhteen hallintolain säännösten kanssa. Tähän ongelmaan on muun muassa eduskunnan apulaisoikeusasiamies kiinnittänyt huomiota.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että lupakäytäntöjen oikeellisuuden ja yhtenäisyyden turvaamiseksi koulutusta tulee lisätä erinäisissä murrostilanteissa, esimerkiksi uuden lainsäädännön voimaan tullessa. Lisäksi työryhmän käsityksen mukaan on tarve jatkaa aseteknisen koulutuksen antamista aselupa-asioita käsittelevälle henkilöstölle, asetarkastajille sekä muuta lupavalvontaa tekeville.

Työryhmän mukaan Poliisihallituksen ohjaus- ja valvontarooli on asehallinnossa säilytettävä keskeisenä.

Työryhmä katsoo myös, että lupajärjestelmän tehostamismahdollisuuksia on harkittava huolella, ottaen huomioon esimerkiksi Saksan asepassimalli ja Ruotsin yksivaiheisen lupamenettelyn malli. Myös luvan peruutusmenettelyä olisi tarpeen uudistaa.

5.2 Aserekisteri

5.2.1 Aserekisterin uudistaminen

Vielä poliisin käytössä oleva ampuma-aserekisteri (jäljempänä aserekisteri) ei ole ajantasainen eivätkä sen tiedot kaikilta osin ole oikeellisia. Luotettavaa taustatietoa ei kaikilta osin ole ollut mahdollista saada. Koska aserekisteri ei hälytä automaattisesti muihin poliisin rekistereihin lisätyistä luvanhaltijan sopivuuden arviointiin vaikuttavista tiedoista, edellyttää lupavalvonta lupahallinnon, valvonta- ja hälytystoiminnan sekä rikostorjunnan sujuvaa yhteistyötä.

Aserekisteri on aselupahallinnon keskeisin työväline. Aserekisteri on otettu käyttöön 1990-luvun lopulla, mutta se perustuu sitäkin vanhempaan tekniikkaan. Se on teknisesti ja toiminnallisesti vanhentunut, järjestelmän ylläpitokustannukset ovat erittäin suuret ja ylläpidon saatavuus on muodostunut riskitekijäksi. Aserekisterin käytön suurimpia ongelmia ovat puutteellinen automaattinen tiedonkulku muiden rekistereiden kanssa, erilaisten hälytys- ja ohjaustoimintojen puute sekä muun muassa lupavalvonnassa välttämättömien tilastotietojen saamisen puute.

Poliisihallitus tulee korvaamaan aserekisterin asejärjestelmällä, joka on asiankäsittelyjärjestelmä. Sen suunniteltu käyttöönottoaika on kesäkuussa 2012. Uuden asejärjestelmän asianmukainen käyttöönotto osaltaan yhdenmukaistaa lupamenettelyjä.

Uudella asejärjestelmällä voidaan toteuttaa ja dokumentoida ampuma-aselainsäädännön mukaiset lupaprosessit ja aseturvallisuuteen liittyvä peruutusharkintamenettely. Se

sisältää ase- ja elinkaaren ase- ja valmistamisesta tai maahantuonnista sen maastavientiin, hävittämiseen tai deaktivointiin. Järjestelmäkokonaisuuden käyttöönoton tavoitteena on aseturvallisuuden parantaminen. Aselupaan liittyvä valvonta ja seuranta tehostuvat järjestelmässä olevien työjonojen ja siitä saatavien raporttien kautta. Tilastotietojen saaminen on mahdollista aikaisempaa paremmin. Järjestelmä ei kuitenkaan mahdollista tilastojen saamista sen käyttöönottoa edeltävältä ajalta. Uusi asejärjestelmä tukee jo toteutettuja ampuma-aselainsäädännön muutoksia sekä mahdollistaa siihen syötettävien tietojen standardoimisen ja valvonnan.

Uudistuksella voidaan poistaa käytännössä kaikki nykyisen rekisterin käyttöön liittyvät ongelmat. Tietojenvaihtoa koskevien ongelmien poistaminen edellyttää kuitenkin sitä, että tietojenvaihdon vastakappaleina toimivien rekistereiden, kuten VITJA:n (valmisteilla oleva poliisiasian tietojärjestelmän kokonaisuudistus), kehityksessä tehdään vastaavat muutokset.

Uuden rekisterin tullessa ehdottoman tärkeää on tietojen oikeellinen kirjaaminen sekä lupahallinnossa, valvonta- ja hälytystoiminnassa sekä tutkinnassa. Esimerkiksi rikosperusteisesti takavarikoiduista ja valtiolle rikoksentekovälineinä tuomituista ampuma-aseista tulisi tiedon siirtyä automaattisesti asejärjestelmään.

Keskeistä lupahallinnon valvonnan kehittämisessä kaikkien lupalajien osalta on luvanhaltijan olosuhteissa tapahtuneiden muutosten saaminen automaationa teknisiin järjestelmiin. Järjestelmä hälyttää, mikäli muutoksia on tapahtunut ja asia voidaan poimia tarkasteltavaksi. Erityisen keskeistä olisi tuomiotietojen saaminen automaatioksi. Poliisi saa nykyäänkin tiedot, mutta vain erikseen kysymällä. Tuomiotietoproblematiikkaa selvitetään sisäasiainministeriössä Vitja-hankkeen yhteydessä.

Työryhmän kanta:

Työryhmä pitää tärkeänä, että asejärjestelmän toteuttaminen etenee suunnitellussa aikataulussa. Lisäksi työryhmä pitää tärkeänä, että järjestelmän käyttöönoton varmistamiseen varataan riittävästi resursseja laadukkaan lopputuloksen aikaansaamiseksi. Lisäksi kehitettäessä muita poliisin järjestelmiä, kuten VITJA:a, tulee huomioida aseilla tehtyihin itsemurhiin ja rikoksiin liittyvät tilastolliset tarpeet, järjestelmien yhteensopivuus ja aselupatietojen automatisoitu tiedonsiirto.

5.2.2 Aserekisterin tietosisällön korjaaminen

Aserekisterin toiminnallisten puutteiden korjaantumisen jälkeen jää edelleen puutteita rekisterin tietosisältöön. Aserekisteriin 1.3.1998 jälkeen syntyneet virheet voidaan kuitenkin arvioida tietomäärään suhteutettuna vähäisiksi. Luvanhaltijoiden henkilötiedot ovat oikein ja aseiden tyyppitiedot ovat pääosin oikein. Rekisterissä voi olla tunnistenumeroiden määrittelyyn liittyviä virheitä ja aseiden kaliperiin liittyviä virheitä. Aserekisterin tiedot siirretään asejärjestelmään sellaisenaan, joten tietosisällön virheet säilyvät, ellei niitä erikseen korjata.

Ennen aserekisteriä asetiedot kirjattiin ns. asekirjaan vuodesta 1933 lukien ja sittemmin myös asekortistoon. Vanhimmat asekirjan tiedot siirrettiin kirjasta korteille 1970 luvulla Henkilötietojen osalta asekirjan ja osin myös asekorttien vanhimmat tiedot olivat epätäydellisiä, esimerkiksi henkilön syntymäaikaa ja täydellistä nimeä ei aina merkitty. Ennen ampuma-aselakia säännöksissä käytetty aseterminologia ei myöskään ollut vakiintunutta.

Vanhan ampuma-aseista ja ampumatarpeista annetun lain aikana kaikissa poliisilaitoksissa ei asetta tarvinnut esittää hallussapitolupaa haettaessa, joten asetiedot on merkitty hakijan oman ilmoituksen perusteella. Tiedot aseiden toimintatavasta, sarjanumerosta ja kaliperista ovat osin epäluotettavia. Koska aseliikkeille tehtyjä luovutuksia ei tarvinnut ilmoittaa lupaviranomaisille, ei ampuma-aseiden luovutuksia kyetty tällaisissa tapauksissa seuraamaan luotettavasti. Tällainen ase on saattanut tulla kirjatuksi rekisteriin useampaan kertaan. Nykyisen aserekisterin tiedot perustuvat ennen 1.3.1998 annettujen lupien osalta vanhoihin asekirjojen ja -kortistojen tietoihin.

Aserekisterissä on vuoden 2009 alussa ollut noin miljoona ampuma-asetta, joihin on myönnetty hallussapitolupaa ennen 1.3.1998. Aseita, joihin on myönnetty lupa tämän päivämäärän jälkeen, on tällöin ollut noin 650 000. Ennen 1.3.1998 annettuja rinnakkaislupia on ollut lisäksi noin 220 000 kappaletta.

Aserekisterin tietosisällön korjaamiseen on useita mahdollisuuksia:

1) Lupien oikeellisuuden tarkastaminen eli uudelleenrekisteröinti

Ampuma-aselain voimassaoloaikana on lupatietojen uudelleenrekisteröintimahdollisuuksia selvitetty muun muassa vuonna 2004 voimaan tulleen niin kutsutun armovuosilainsäädännön säätämisen yhteydessä. Tästä on luovuttu operaation kustannusten ja eräisiin toteuttamisvaihtoehtoihin liittyvien turvallisuusriskien johdosta.

Aserekisterin tietosisältöä ei saada aukottomaksi muutoin kuin aseiden uudelleenrekisteröinnillä. Uudelleenrekisteröinti edellyttäisi lisärahoitusta ja

henkilöstöresursseja, sillä nykyisellä henkilöstöllä tehtävää ei kyetä hoitamaan edes kymmenvuotisena projektina.

Uudelleenrekisteröinti voitaisiin toteuttaa nykyistä vähemmin kustannuksin käyttämällä lupatietojen tarkastamiseen tulevaa sähköistä asiointitiliä. Sen kautta tapahtuva lupatietojen tarkastaminen voi olla hankalaa, elleivät suuret ikäluokat ja sitä vanhemmat luvanhaltijat, joilla aseita eniten on, ryhdy aktiivisesti tiliä käyttämään. Toinen tapa hoitaa uudelleenrekisteröintiä voisi olla postittamalla kyselyt kaikille niille, joilla on ennen 1.3.1998 myönnettyjä pahvikorttilupia. Tosin on todettavissa, että postituskustannukset ylittänevät yli miljoona euroa.

Mikäli valtioneuvoston lausumaan sisältyvä vanhojen aselupien uudelleentarkastelu toteutettaisiin, tulisi uudelleenrekisteröinti samalla toteutettua näiden lupien osalta.

2) Lupien oikeellisuuden korjaantuminen itsestään

Mikäli uudelleenrekisteröintiä ei tavalla tai toisella toteuteta, korjaantuvat vanhoihin lupatietoihin sisältyvät virheet ajan kulumisen myötä itsestään. Koska nuorimmat luvanhaltijat ovat aserekisterin käyttöönottohetkellä noin 13 vuotta sitten olleet 15-vuotiaita, voidaan laskea, että tietojen korjaantumiseen kuluu noin 70 vuotta.

3) Tietosisältöön välillisesti vaikuttavat toimet

Koska tietosisällön virheet painottuvat vanhoihin lupiin, voidaan virheiden määrää pienentää välillisin toimenpitein, esimerkiksi tarpeettomaksi jääneiden ampuma-aseiden vapaaehtoisella lunastusmenettelyllä.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että uudelleenrekisteröintiä tulee harkita siinä vaiheessa kun on käytössä tehokas tapa hoitaa se sähköisenä asiointina esimerkiksi asiointitilin kautta tai mahdollistamalla omien tietojen tarkastaminen suoraan rekisteristä, mikäli se on tietoturvan vaarantumatta mahdollista. Poliisilaitosten tulisi mahdollisuuksiensa mukaan jatkaa käytäntöjä, joissa luvanhaltijoiden lupatiedot tarkistetaan kokonaisuudessaan aselupa-asioissa tapahtuvien asiointien yhteydessä.

5.3 Lupavalvonta

Erilaisten aselupiin ja hallussapitoon liittyvien lupaharkintamenettelyiden käynnistämisen kynnyks on madaltunut. Aseiden haltuunotto ja hallussapitoluvan haltijan kelpoisuus pitää hallussaan aseita saatetaan aikaisempaa helpommin lupaviranomaisen

käsiteltäväksi. Muutos on selkeyttänyt valvonta- ja hälytystyössä työskentelevien toimintaa tässä asiassa, mutta tutkinnassa olevien asioiden määrä on samalla selvästi kasvanut.

Kentällä työskentelevät poliisimiehet pitävät tärkeänä ennakoidun haltuunoton mahdollisuutta esimerkiksi uhkaustilanteissa. Tällä saadaan aikaan ennalta estävyyttä ja samalla voidaan selvittää poliisitutkinnalla asianomaisen kelpoisuus kantaa asetta. Kokemuksen mukaan haltuunoton etupainotteisuus on helpommin perusteltavissa kuin ampuma-aseiden jättäminen esimerkiksi pahoinpitelyrikokseen syyllistyneen haltuun.

Ongelmallista on tällä hetkellä poliisin haltuun otettavien aseiden noutaminen säilytyspaikastaan. Jos kohdehenkilö ei ole yhteistyökykyinen tai -halukas, niin tällöin aseiden poishakeminen esim. asunnosta perustuu ampuma-aselain 97 §:ään, jossa viitataan pakkokeinolakiin ja poliisilakiin. Tilanne on kokonaisuutena ja erityisesti tehtävää suorittavien yksittäisten poliisimiesten osalta ongelmallinen. Jos kyseessä ei ole sillä tavoin "päällä oleva" uhkatilanne, että asuntoon menemisen osalta toimivalta perustuisi poliisilakiin, toimivallan saamiseksi jouduttaisiin kirjaamaan ilmoitus ampuma-aserikoksesta ja tekemään kotietsintä aseiden haltuun saamiseksi pakkokeinoina nojalla. Poliisin kenttätöön edustajien näkemyksen mukaan kiireelliset aseiden poishakemiset ovat lisääntyneet.

Valvonta- ja hälytystoimintasektorin näkökulmasta lainsäädännön edelleen kiristämiseen ei kuitenkaan ole tarvetta 13.6.2011 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen. Valvonta- ja hälytystoimintaan kaivataan kuitenkin selkeää ohjetta haltuunoton menettelyistä ja sen perusteista. Ohje yhdenmukaistaisi myös käytäntöjä valtakunnallisesti.

Näin lyhyellä tarkastelujaksolla ei vielä voida todeta muita 13.6.2011 voimaan tulleen lakimuutoksen konkreettisia vaikutuksia kenttätoimintaan. Vaikuttaa kuitenkin, että aselupahallinnon menettelytavat ovat byrokratisoituneet.

Poliisin tulee pohtia, millä tavoin varmistetaan organisaation sisällä tiedonkulku siten, että lupahallinnolle yksittäistä aseluvan haltijaa tai sellaiseksi aikovaa koskeva tärkeä tieto tallentuu tiedostoon ja päättyy myös päätöksen tekijälle. Lainsäädännöllä on velvoitettu tietyt tahot luovuttamaan aselupapäätöksen tekemiseksi muun muassa terveydentilaa koskevat tiedot. Poliisin tulee tunnistaa myös muut tahot, joilla voi olla merkityksellistä tietoa aseluvan hakijasta. Ainakin koulumaailmaan on oltava sellainen yhteys, että tarvittavat tiedot on saatavissa.

Ampuma-aselain 114 §:n 1 momenttiin lisättiin lääkärielle velvollisuus ja terveydenhuollon ammattihenkilölle tässä lainkohdassa säädetyin edellytyksin oikeus salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa poliisille henkilöstä, jonka hän katsoo perustellusta syystä olevan sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta. Sosiaali- ja terveydenhuollon edustajat ovat asiantuntijakuulemisessa painokkaasti

esittäneet, että lainsäädännössä tulisi lähtökohtaisesti olla ilmoittamisvelvollisuuden sijasta ilmoittamisoikeus. Joka tapauksessa tulisi tarkentaa ilmoitusvelvollisuuden edellytyksiä sekä säätää oikeudesta ilmoitusten säilyttämiseen rekisterissä.

Ampuma-aselain 116 §:n 1 momentin mukaan poliisin on vähintään kerran vuodessa tarkastettava alueellaan toimivien ase-elinkeinonharjoittajien pitämät tiedostot sekä kirjanpito, varastot ja säilytystilat.

Työryhmän kanta

Työryhmä katsoo, että ampuma-aselain 114 §:ssä tarkoitettuja ilmoituksia koskevan sääntelyn toimivuutta on tarpeen seurata huolella mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita silmällä pitäen.

Työryhmä pitää tärkeänä, että aseluvanhaltijoiden sopivuuden arvioinnin kannalta olennainen tieto kulkee lupahallintoon tehokkaasti hälytys- ja valvontatoiminnasta sekä tutkinnasta.

Työryhmä katsoo lisäksi, että ampuma-aselain 116 §:n mukaisen valvontavelvoitteen toteutumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

5.4 Armovuosikeräykset

Luvattomat ampuma-aseet, niiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksiset sekä räjähteet on voinut luovuttaa poliisille ilman seuraamuksia vuonna 2004 voimaan tulleen ampuma-aselain, rikoslain (39/1889) sekä poliisilain (493/1995) muutosten perusteella. Rangaistushasta vapautumisen ehtona on, että henkilö ilmoittaa esineestä poliisille oma-aloitteisesti. Luvattomista aseista voi ilmoittaa poliisille milloin tahansa, mutta erillisten keräyskampanjoiden järjestäminen on poliisille erinomainen keino saada haltuunsa muun muassa sellaiset perikuntien aseet, joille luovuttaja ei saa lupaa hallussapitoon. Vapaaehtoisten luovutusten määrä osoittaa myös kansalaisissa selkeää tahtoa ampuma-aseisiin liittyvän turvallisuuden parantamisessa.

Poliisilaitosten järjestämät keräykset ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Lyhyillä paikallisilla kampanjoilla on onnistuttu keräämään satoja ampuma-aseita sekä patruunoita ja räjähteitä. Määriä voidaan pitää todella merkittävänä ja yleistä järjestystä ja turvallisuutta konkreettisesti vahvistavana. Esimerkiksi Uudellamaalla järjestettiin syksyllä 2011 alueellinen keräys, jonka tuloksena poliisin haltuun luovutettiin yli 600 ampuma-asetta. Kaiken kaikkiaan vuosina 2004–2010 on armovuosilainsäädännön perusteella poliisin haltuun luovutettu yhteensä yli 27 000 ampuma-asetta.

Poliisi tiedottaa kampanjoista etukäteen ja niiden aikana tehokkaasti paikallisissa tiedotusvälineissä sekä Internetissä osoitteessa www.poliisi.fi/luvatonase.

Työryhmän kanta

Työryhmä katsoo, että luvattomien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten aktiivisista keräyskampanjoista tulee tehdä pysyvä käytäntö. Poliisihallituksen tulisi arvioida, tulisiko vuosina 2004 ja 2005 valtakunnallisesti järjestetty alueellisiin kampanjoihin perustunut keräys uudistaa lähivuosina.

5.5 Luvalliset, luvattomat ja laittomat aseet

Aseturvallisuuden osalta luvallisia aseita koskien keskeisin toimija on lupahallinto, mutta tehokkaaseen toimintaan tarvitaan ehdottomasti saumatonta yhteistyötä sekä valvonta- ja hälytystoiminnan että rikostorjunnan kanssa.

Valvonta- ja hälytystehtäviä suorittavat poliisit kohtaavat aseita ja niitä omistavia henkilöitä päivittäin. Aseet ovat siten arkipäivää poliisin kenttätöissä. Valtaosa luvallisten aseiden omistajista osaa ja haluaa säilyttää ja käyttää aseita säännösten edellyttämällä tavalla turvallisesti. He tietävät, että lupa pitää hallussa ampuma-asetta luo sen haltijalle suuren vastuun. Aseturvallisuudessa poliisityön kannalta ongelmaryhmän muodostavat henkilöt, jotka haluavat hankkia aseita, mutta eivät saa tai halua saada jostain syystä sen hankkimiseen laillista lupaa. Ase hankitaan laittomasti joko anastamalla tai ostamalla se pimeiltä markkinoilta. Laittoman aseiden hankkiminen on helppoa. Tällaisten aseiden omistajat muodostavat merkittävän turvallisuusuhan lähipiirilleen ja sivullisille, mutta myös heidän tekemisiään selvittäville poliiseille erilaisten hälytystehtävien yhteydessä.

Aseturvallisuuden tärkeänä perustana on se, että lupahallinto toimii tehokkaasti lainsäädännön puitteissa ja että lupaharkinnassa ja hyväksyttävän käyttötarkoituksen selvittämisessä noudatetaan valtakunnallisesti yhteneväisiä perusteita. Poliisityön kannalta erityisen tärkeää on yhteistyö ja kaksisuuntainen tietojenvaihto aselupahallinnon ja rikostorjunnan, ampumaurheilua ja metsästystä harrastavien sekä muiden viranomaisten kanssa (esimerkiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen välinen yhteistyö ja yhteistyö Metsähallituksen kanssa).

Toinen tärkeä ja ehkä tärkein poliisin tehtävä on luvattomien aseiden saaminen poliisin haltuun. Keinoina voidaan ja tulee käyttää tiedustelutietojen ja vihjetietojen hyödyntämistä valvonta- ja hälytystoiminnassa, varotietojen ja -osoitteiden

hyödyntämistä sekä poliisin sisäisesti että yhteistyössä sidosryhmien kanssa toteutettuja tehovalvontateemoja. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää ennakosuunnittelua ja riskitekijöiden ja -henkilöiden tunnistamista ja profilointia. Hälytystehtäviä suorittavien poliisien ja sivullisten turvallisuuden kannalta erityisen suuri merkitys on sillä, että aserekisterin tiedot ovat ajan tasalla. Profilointi auttaa hälytystehtävissä myös luvattomien aseiden löytämisessä.

Poliisin kenttähenkilöstön kontakti aseturvallisuusasioihin tapahtuu pääsääntöisesti ensinnäkin kotihälytystilanteissa, joissa voidaan havaita aseiden säännösten vastaista säilyttämistä tai käsittelyä ilman, että nämä liittyvät selvittävänä olevaan tilanteeseen, taikka luvallisen tai luvattoman aseiden ollessa jollain tavalla mukana tehtävän tullessa. Toiseksi kontakti tapahtuu vaativan poliisitoiminnallisen tilanteen yhteydessä (aseuhkatilanne). Lisäksi kontakti tapahtuu poliisin haltuun otettavia aseita noudettaessa, armovuosikeräysten yhteydessä taikka muissa tilanteissa, jolloin häiriökäyttäytyminen, rattijuopumus tai muu rikollinen toiminta antaa aiheen selvittää henkilön sopivuuden ampuma-aseiden hallussapitoon.

Tärkeää on se, että poliisimies osaa kentällä toimiessaan reagoida oikein ampuma-aseita kohdatessaan. Kysymys ei ole varsinaisesti lainsäädännön puutteesta taikka kehittämistarpeesta, vaan pikemminkin olemassa olevan lainsäädännön perusteella tehtävien toimintaohjeiden laatimisesta ja toimintatapojen jalkauttamisesta poliisin päivittäiseen toimintaan. Tässä suhteessa on tällä hetkellä varmasti poliisilaitoksesta riippuen erilaisia käytäntöjä.

Kenttätoiminnan yhteydessä ongelma eivät ole niinkään lailliset ampuma-aseet ja niiden lainmukainen käsittely, vaan pikemminkin laittomien aseiden suhteen ilmenevät seikat. Merkittävän ongelman aiheuttavat myös jousiaseet.

Kansalaisten keskuudessa turvattomuutta herättää rikollisten aseistautuminen vaikkakin rikollisten aseistautuminen on varautumista keskinäisten välien selvittelyyn. Poliisin tulee omassa toiminnassaan paljastaa luvattomia aseita mahdollisimman tehokkaasti vaikkakaan rangaistuskäytäntö ei aina vastaa poliisin odotuksia. Ampuma-aseet tulisi saada mahdollisimman tarkoin aserekisterin piiriin ja tässä yhteydessä on hyvä korostaa ns. armovuosilainsäädäntöä. Rikostutkinnassa on korostettava poliisin haltuun saamien aseiden viemistä myös aserekisteriin. Vaikkakin aseiden alkuperän selvittäminen on usein työlästä, on siihen panostettava. Poliisin tulee tarkkailla sellaista toimintaa, jonka tarkoituksena on maahantuoda laittomia aseita tai sellaisia esineitä, jotka ovat helposti muunnettavissa ampuma-aseiksi.

Henkirikosten jälkikontrolli toimii tällä hetkellä suhteellisen hyvin. Rikokset kyetään selvittämään maan kaikissa osissa kohtuullisessa ajassa ja täysin selvittämättä jääneiden rikosten määrä on erittäin pieni. Onkin epätodennäköistä, että poliisin vastuulla olevaa jälkikontrollia tehostamalla kyettäisiin saavuttamaan muutoksia henkirikollisuuden tasossa.

Rikostutkinnan avainkysymykset ovat: mitä, missä, milloin, kuka, miten, millä ja miksi. Etsittäessä vastauksia näihin, huomataan, että rikostutkinnassa ampuma-ase vaikuttaa merkittäväällä tavalla jutun tutkintaan. Ampuma-aseella voidaan aiheuttaa varsin vähällä vaivalla hyvin vakavat seuraamukset kun ampuma-aseen käytön kohteena on toinen ihminen. Poliisi kohdistaa selvittelytyötä ampuma-asetta hallussa pitäneeseen tai sitä käyttäneeseen henkilöön. Hänen tekoonsa johtaneet seikat ovat tärkeitä samoin kuin olotila ja käyttäytyminen yleensä. Erilaisten päihdyttävien aineiden ja lääkeaineiden vaikutus on otettava huomioon. Myös epäillyn kytkökset rikollisiksi tiedettyihin yhdistyksiin on selvitettävä.

Tulevaisuudessa korostuu joidenkin asioiden entistä tarkempi selvittäminen. Ensinnäkin selvitetään millaista asetta on käytetty. Aseen saanto on myös tutkinnan kohde. Luvallisen aseiden kohdalla tämä ei aiheuta paljoakaan toimenpiteitä. Luvattoman aseiden kohdalla joudutaan menemään saantoketjua takaperin hyvinkin tarkasti. Mikäli kysymyksessä on ns. nykyaikainen ampuma-ase, ulotetaan tutkinta valmistajaan saakka. Laittoman aseiden kohdalla selvitetään se millä menetelmillä alun perin muuhun tarkoitukseen valmistetusta esineestä on tehty laitton ampuma-ase ja kuka sen mahdollisesti on onnistunut tekemään. Kaiken aikaa niin luvattomien kuin laittomien aseiden kohdalla on huomioitava se mahdollisuus, että kyseessä on yhtä asetta laajemmasta kokonaisuudesta, jolloin rikoksen selvittämisen yhteiskunnallinen merkitys korostuu.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että tutkinnassa on muistettava käyttää hyväksi rikosteknisen laboratorion tuottamat palvelut muutoinkin kuin vain ampuma-aseiden teknisen tutkinnan osalta.

Työryhmä katsoo, että poliisilaitosten sisällä rikostutkinnan tulokset tulee siirtää myös lupahallinnon käyttöön, jotta aselupiin liittyvät toimenpiteet saadaan asianmukaisesti hoidettua ja myös poliisin haltuun saatujen aseiden osalta rekisterisytöt voidaan pitää ajan tasalla.

Työryhmä katsoo lisäksi, että keskeistä on rikostutkinnankin kohdalla muistaa muiden viranomaisten hallussa olevan tiedon käyttämisen mahdollisuudet.

Eräiden epävirallisten arvioiden mukaan Suomessa on kymmeniä tuhansia luvattomia ampuma-aseita, mutta tarkkaa lukua ei luonnollisestikaan ole saatavilla. Karkeasti ottaen nämä koostuvat asunto- ja liikemurroilla anastetuista luvallisista aseista sekä sotien aikana rintamalta tuoduista aseista. Lisäksi aseita on muuttunut luvattomiksi

perikuntien tai vainajan eläessään kadottamista alun perin luvallisista aseista. Myös luvanhaltijat kadottavat aseitaan, joista osasta ei tehdä viranomaisilmoitusta muiden ampuma-aselupien peruuttamisen uhasta johtuen. Alun perin luvallisia ampuma-aseita on joissakin tapauksissa luvan peruttamisen jälkeen ilmoitettu kadonneiksi. Suomeen salakuljetetaan ulkomailta ampuma-aseita ja deaktivoituja aseita muutetaan takaisin toimintakuntoisiksi. Joissakin harvoissa tapauksissa luvallisia ampuma-aseita on muutettu lupaehtoisten vastaisesti, esimerkiksi itselataava kertatuli -toimisia aseita sarjatuliaseiksi. Myös joitakin luvattomia omavalmistettuja on saatu poliisin haltuun. Viranomaisten palveluskäytössä tai vapaa-aikana kadottamia virka-aseita sekä viranomaisilta anastettuja virka-aseita on muuttunut luvattomiksi.

Keskusrikospoliisin tietojen mukaan luvattomien ampuma-aseiden markkinat eivät ole erityisesti laajentuneet, eikä luvattomien ampuma-aseiden kokonaismäärä ole tiittävästi merkittävästi lisääntynyt viime vuosina. Tulli on havainnut yksittäisiä tapauksia, joissa Venäjältä Suomeen saapuneilla ulkomaalaisilla henkilöillä on ollut ampuma-ase tai räjähteitä hallussaan. Mitään merkittävää suurempaa erää toimivia aseita ei kuitenkaan ole rajalla takavarikoitu. Deaktivoidut ampuma-aseet ovat rikollisten toimijoiden helpoimmin hankittavissa, koska ne ovat viranomaiskontrollin ulkopuolella eivätkä vaadi mitään lupaa, edes maahantuotaessa. Materiaalia käsitellään tullin asiakirjoissa kuten mitä tahansa taloustavaraa, sarjanumeroita ei rekisteröidä. Deaktivointia koskevia säännöksiä on viime vuosina tiukennettu.

Suomessa on muutamia tapauksia viime vuosilta joissa törkeästä ampuma-aserikoksesta on epäilty toimijaa, joka on ammattimaisesti reaktivoinut eli palauttanut ampumakelpoisiksi deaktivoituja ampuma-aseita ja välittänyt niitä edelleen.

Järjestäytyneen rikollisuuden piiriin kuuluvissa tunnuksellisilta ryhmiltä on havaittu luvattomia ampuma-aseita. Ryhmien jäseniltä on aika-ajoin takavarikoitu yksittäisiä luvattomia aseita. Koska ampuma-aserikollisuus on pääosin piilorikollisuutta, ei selkeää kuvaa kokonaistilanteesta ole saatavissa. Aikajoin poliisin tietoon on kuitenkin tullut kokonaisuuksia, joissa epäillään ammatinomaista laittomien aseiden kauppaa.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että poliisin tulee olla entistä paremmin selvillä niistä tavoista ja reiteistä, joilla maahan tuodaan luvattomia aseita tai millä menetelmillä maassa olevista aseista syntyy luvattomia. Ampuma-aseiden alkuperän selvittämisen tulee olla säännönmukaista toimintaa.

6 Ennaltaehkäisy ja yhteistyö

6.1 Ampuma-aselautakunta

Ampuma-aselautakunnan tehtävänä on ampuma-aselain 117 a §:n mukaan antaa pyynnöstä lausuntoja lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Ampuma-aselautakunta on viime vuosina antanut jonkin verran lausuntoja. Vuoden 2011 aikana lautakunta ei ole juurikaan kokoontunut.

Työryhmän kanta

Työryhmä katsoo, että ampuma-aselautakunnan toimintaa tulee arvioida uudelleen. Lisäksi tulee harkita tarve muuttaa lautakunta sisäasiainministeriövetoiseksi neuvottelukunnaksi, jossa on monipuolinen intressitahojen edustus.

6.2 Ennaltaehkäisy

Tärkeää olisi yhdistää tulevia ennaltaehkäisyohjelmia yleisempiin yhteiskunta-, sosiaali- ja alkoholipoliittisiin ratkaisuihin. Perustava muutos henkirikollisuudessamme on mahdollinen vain, jos henkirikollisuuden ongelmaryhmän väkivallan tilannetorjunnan ohella kyetään olennaisesti vähentämään syrjäytyneiden ja alkoholisoituneiden miesten, naisten ja perheiden määrää yhteiskunnassa.

Ennaltaehkäisytoimet tulisi kohdentaa koko alkoholiehtoiseen väkivaltaan, sillä henkirikokseen päätyvien ryypiskely-väkivaltasuhteiden erottelu on käytännössä mahdotonta. Jos henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten, kokonaisväkivallan määrää, saadaan pienennettyä, myös henkirikokset vähenevät. Yksilötasolla ennaltaehkäisytoimissa huomiota tulee kohdistaa nykyistä enemmän monikertaisiin väkivaltarikosten uusijoihin, sillä tämän ryhmän merkitys kokonaishenkirikollisuudessa on suuri. Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän nykyisin tarjoamin keinoin uusintariski ei ilmeisesti kyetä juurikaan vaikuttamaan, vaan niiden rinnalle tulisi kehittää aiempaa tehokkaampia ja kattavampia mielenterveysongelmien ja päihderiippuvuuden hoito-ohjelmia.

Työryhmän kanta

Ennaltaehkäisevissä yhteiskunta-, sosiaali- ja alkoholipoliittisissa ohjelmissa tulee entistä enemmän huomioida aseturvallisuusnäkökulma.

6.3 Viestintä

Hyvä aseturvallisuus ei synny vain viranomaisten määräyksillä. Sitä voidaan tukea jakamalla tietoa ja antamalla neuvoja sekä tarjoamalla alan harrastajille sekä muille halukkaille mahdollisuus osallistua sen kehittämiseen. Viestinnän keinoin voidaan edesauttaa vastuullisen suomalaisen aseturvallisuuskulttuurin säilymistä ja kehittämistä. Preventiivinen ja opastava tiedottaminen muun muassa aseiden säilyttämisestä, kuljettamisesta ja käyttämisestä kuuluu poliisin tiedottamisen perusasioihin.

Aseturvallisuutta voitaisiin kohottaa erityisellä aseturvallisuusviestintäkampanjalla, jonka ensisijaisena kohderyhmänä olisivat ampumaharrastustaan aloittavat ja ensimmäistä aselupaansa hakevat henkilöt. Muita kohderyhmiä olisivat nykyiset luvanhaltijat.

Kampanja toteutettaisiin alan harrastajien, yritysten ja yhteisöjen kanssa yhteistyössä ja sen aikana tuotettaisiin aineistoja esimerkiksi ensimmäisen aseluvan saaneille henkilöille, ampumaradoille ja harrastuspaikoille sekä vuorovaikutteisille verkkosivustoille. Kampanjassa olisi tärkeää huomioida ampumaharrastuksen muodot mahdollisimman laaja-alaisesti. Kampanjan suunnittelusta ja ohjaamisesta vastaisi ampuma-aselautakunta tai asealan neuvottelukunta.

Työryhmän kanta:

Poliisin tulee kehittää aseturvallisuutta edistävää ja tukevaa viestintää yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Poliisin tulee myös tarkistaa nettisivuillaan oleva ampuma-aseisiin liittyvä materiaali ja pitää aineisto ajan tasalla.

Ennen päätöstä erillisen aseturvallisuusviestintäkampanjan toteuttamisesta tulee sen taloudelliset toteuttamismahdollisuudet selvittää.

7 Kannanotto valtioneuvoston lausumaan

Valtioneuvosto on todennut lausumassaan 2009, että ampuma-aselainsäädännön uudistamisen II vaiheessa selvitetään seuraavia kansallisia ampuma-aselainsäädännön uudistamistarpeita:

1. Asetyyppien kieltäminen

Selvitetään mahdollisuudet kieltää sellaisia yksittäisiä puoliautomaattisten käsiaseiden (itselataavien kertatulikäsiaseiden) tai isokaliiperisten revolvereiden malleja, jotka eivät sovellu ampumaurheilukäyttöön.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että yksittäisten ampumaurheilukäyttöön soveltumattomien itselataavien kertatulikäsiaseiden ja suurikaliiperisten revolverien kieltäminen johtaisi asemallien kieltämiseen erityyppisten käsiaseiden joukosta sattumanvaraisesti siten, että kiello ei kohdistuisi aseiden tehon ja tulivoiman osalta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta ongelmallisimpiin käsiaseisiin. Kiellon kohteena olevien asemallien määrä jäisi joka tapauksessa vähäiseksi.

Toisaalta uusien ampumaurheilulajien kehittämiseen on viranomaiskontrolli siten, että sisäasiainministeriön asetuksella on mahdollista antaa tarkempia säännöksiä ampuma-aselaissa tarkoitetuista hyväksyttävistä ampuma-aseiden käyttötarkoituksista ja näissä käyttötarkoituksissa käytettäviksi soveltuvista ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista.

Työryhmä katsookin, että mikäli valvontaa tältä osin halutaan tehostaa, olisi tarkoituksenmukaisempi keino määritellä hyväksyttävät ampumaurheilulajit ennakkollisesti esimerkiksi valtioneuvoston päätöksellä. Tällöin voidaan myös ratkaista esimerkiksi se, millaisia itselataava kertatuli -toimisia (puoliautomaattisia) aseita ampumaurheilussa ja -harrastuksessa voidaan käyttää. Kokonaisuuden kannalta työryhmä katsoo, että yksittäisiä aseita kieltämällä ei saavuteta aseturvallisuuden kannalta merkittävää hyötyä, vaan asiaa on pohdittava kokonaisuutena.

2. Lupien uudelleentarkastelu

Selvitetään voimassaolevien vanhojen aselupien uudelleentarkastelu.

Työryhmän kanta:

Voimassaolevien vanhojen aselupien uudelleentarkastelun osalta työryhmä katsoo, että uudelleentarkastelua ei ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista toteuttaa. Voimavarat on tarkoituksenmukaista suunnata ensiksi aserekisterin uudistamiseen ja sen tietosisällön saattamiseen ajan tasalle. Uudelleentarkastelua vastaavaan lopputulokseen olisi mahdollista päästä myös esimerkiksi vapaaehtoisella lunastuksella ja säilytys säännösten tiukentamisella.

3. Säilyttäminen

Selvitetään aseiden säilytystä koskevan lainsäädännön uudistamistarpeet.

Ampuma-aselaissa on annettu velvoitteita myös aseiden säilyttämisestä. Aseiden säilytystavoista ei ilmeisesti ole saatavissa tutkittua tietoa, joten tässä lausuttu arvio perustuu eri puolilta valtakuntaa saatuihin aselupa-asioista vastaavien henkilöiden antamiin arvioihin.

Ampuma-aselain 106 §:n mukaan ampuma-asetta tulee säilyttää lukitussa paikassa tai muuten lukittuna taikka siten, että ampuma-aseeseen kuuluvaa aseosaa säilytetään erillään. Lukittavat aseiden säilyttämiseen tarkoitettut asekaapit ovat verrattain yleisiä. Myös jonkin verran aseita säilytetään purettuna. Ampuma-aselain 106 §:n 2. mom. mainitut sisäasianministeriön asetuksen mukaiset turvakaapit ovat harvinaisia. Normaalit eräliikkeestä tai rautakaupasta ostetut asekaapit täyttävät ”säilytetään lukitussa paikassa” -kriteerin. Entisaikojen metsästyskulttuurin mukaisia talon seinällä hirvensarvissa roikkuvia metsästysaseita ei enää näe.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että ampuma-aseiden säilyttäminen ampumaradoilla ei ole turvallisuussyistä mahdollista ratojen etäisten sijaintipaikkojen ja radoilta puuttuvien asianmukaisten säilytystilojen vuoksi. Ampuma-aseiden säilyttäminen poliisilaitoksillakaan ei ole tarkoituksenmukainen vaihtoehto, koska aseiden noutoperusteita olisi erittäin hankalaa valvoa. Aseiden säilyttäminen muualla kuin luvanhaltijan luona aiheuttaisi turvallisuusriskejä myös aseiden lisääntyvän kuljetustarpeen vuoksi sekä olisi työläs ja kallis. Koska ampuma-aseiden vienti olisi joka tapauksessa sallittava ampumaratojen tai ulkoisen säilytyspaikan ulkopuolelle esimerkiksi huoltoon, estäisivät tällaiset säännökset luvanhaltijan osalta käytännössä vain pikaistuksissa tehtyjä tekoja.

Ampuma-aseiden säilyttämistä koskevat perusvaatimukset eivät voimassaolevassa laissa ole erityisen tiukat. Lukitun paikan tai muun lukituksen määritelmät ovat jossain määrin tulkinnanvaraiset. Mahdollisuus säilyttää ase en osaa erillään on säilytysvaatimuksena hyvin lievä. Työryhmä katsoo, että yhdessä sidosryhmien kanssa tulee arvioida, miten ampuma-aseiden säilytysturvallisuutta voitaisiin parantaa ja voitaisiinko säätää esimerkiksi velvollisuus riittävän pitkän siirtymäajan jälkeen säilyttää kaikki ampuma-aseet jonkin tyyppisessä turvakaapissa tai luvanhaltijan luona poliisin hyväksymässä säilytystilassa.

4. Ampumaradat

Selvitetään ampumaratojen perustamista ja ylläpitoa koskevan lainsäädännön uudistaminen sekä niihin liittyvät turvallisuutta ja muita seikkoja koskevien ehtojen uudistaminen.

Kattava ampumarataverkosto koko maassa on omiaan parantamaan aseturvallisuutta, koska radoilla opitaan turvallinen aseenkäsittely ja voidaan saada muutoinkin neuvoja ampumaharrastuksen kehittämiseksi. Radoilla toimii myös aseturvallisuutta parantava sosiaalinen kontrolli. Kattava rataverkosto auttaa myös harrastuneisuuden osoittamisessa haettaessa jatkoa määräaikaiseen ampuma-aseen hallussapitolupaan. Aseturvallisuuden kannalta tärkeänä on pidettävä sitä, että turvallinen ase käsittely opitaan mahdollisimman nuorena tai lajia aloitettaessa.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että ampumaratojen perustamista ja ylläpitämistä koskeva lainsäädäntö tulee uudistaa. Työryhmä katsoo lisäksi, että ampumaratojen saatavuus, ylläpito ja kehittäminen tukevat aseturvallisuutta mahdollistaen turvallisen harrastamisen.

5. Jousiaseet ja tehokkaat ilma-aseet

Selvitetään jousiaseita ja tehokkaita ilma-aseita koskevien säännösten uudistaminen.

Työryhmän kanta:

Työryhmä katsoo, että teholtaan ampuma-aseita vastaavia ilma-aseita sekä eräitä jousitoimisia aseita koskevat säännökset tulee uudistaa ja saattaa nämä esineet valvonnan alaisiksi.

8 Johtopäätökset

Aseturvallisuus on kokonaisuutena Suomessa hyvällä ja vakaalla tasolla. Uutena uhkana aseturvallisuudelle ovat Jokelan ja Kauhajoen kouluampumisten sekä Sellon kauppakeskuksessa tapahtuneen ampumisen tyypilliset joukkomurhat. Työryhmä on huomionnut myös tämäntyyppiset tapahtumat arvioidessaan aseturvallisuuden kehitystarpeita. Tällaisten tapahtumien ehkäiseminen edellyttää poliisin toimien lisäksi myös muiden hallinnonalojen toimenpiteitä.

Valtioneuvoston lausumaan annetut työryhmän kannat on käsitelty kappaleessa 7. Niiden lisäksi työryhmän lukuihin 5-6 sisältyvät kannanotot ovat kootusti:

- *On kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikki ampuma-aseisiin liittyvien lupa-asioiden käsittely tapahtuu asiantuntijoiden, aseasioihin erikoistuneiden henkilöiden toimesta, joilla on varmistettu riittävä juridinen ja asetekninen osaaminen sekä aseharrastuksen laaja-alainen tunteminen. Osaamisen ylläpitämiseksi aseasioissa on järjestettävä säännöllistä koulutusta ja kehittämistyön tulee olla hallittua toimintaa. Lisäksi aselupia koskevan ohjeistuksen on oltava ajantasaista ja lupakäytäntöjen yhdenmukaisia. Aseasioita käsittelevien asiantuntijoiden vuorovaikutusmahdollisuuksia on edelleen kehitettävä.*
- *Työryhmä katsoo, että lupakäytäntöjen oikeellisuuden ja yhtenäisyyden turvaamiseksi koulutusta tulee lisätä erinäisissä murrostilanteissa, esimerkiksi uuden lainsäädännön voimaan tullessa. Lisäksi työryhmän käsityksen mukaan on tarve jatkaa aseteknisen koulutuksen antamista aselupa-asioita käsittelevälle henkilöstölle, asetarkastajille sekä muuta lupavalvontaa tekeville.*
- *Työryhmän mukaan Poliisihallituksen ohjaus- ja valvontarooli on asehallinnossa säilytettävä keskeisenä.*
- *Työryhmä katsoo myös, että lupajärjestelmän tehostamismahdollisuuksia on harkittava huolella, ottaen huomioon esimerkiksi Saksan asepassimalli ja Ruotsin yksivaiheisen lupamenettelyn malli. Myös luvan peruutusmenettelyä olisi tarpeen uudistaa.*
- *Työryhmä pitää tärkeänä, että asejärjestelmän toteuttaminen etenee suunnitellussa aikataulussa. Lisäksi työryhmä pitää tärkeänä, että järjestelmän käyttöönoton varmistamiseen varataan riittävästi resursseja laadukkaan lopputuloksen aikaansaamiseksi. Lisäksi kehitettäessä muita poliisin järjestelmiä, kuten VITJA:a, tulee huomioida aseilla tehtyihin itsemurhiin ja*

rikoksiin liittyvät tilastolliset tarpeet, järjestelmien yhteensopivuus ja aselupatietojen automatisoitu tiedonsiirto.

- *Työryhmä katsoo, että uudelleenrekisteröintiä tulee harkita siinä vaiheessa kun on käytössä tehokas tapa hoitaa se sähköisenä asiointina esimerkiksi asiointitilin kautta tai mahdollistamalla omien tietojen tarkastaminen suoraan rekisteristä, mikäli se on tietoturvan vaarantumatta mahdollista. Poliisilaitosten tulisi mahdollisuuksiensa mukaan jatkaa käytäntöjä, joissa luvanhaltijoiden lupatiedot tarkistetaan kokonaisuudessaan aselupa-asioissa tapahtuvien asiointien yhteydessä.*
- *Työryhmä katsoo, että ampuma-aselain 114 §:ssä tarkoitettuja ilmoituksia koskevan sääntelyn toimivuutta on tarpeen seurata huolella mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita silmällä pitäen.*
- *Työryhmä pitää tärkeänä, että aseluvanhaltijoiden sopivuuden arvioinnin kannalta olennainen tieto kulkee lupahallintoon tehokkaasti hälytys- ja valvontatoiminnasta sekä tutkinnasta.*
- *Työryhmä katsoo, että ampuma-aselain 116 §:n mukaisen valvontavelvoitteen toteutumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.*
- *Työryhmä katsoo, että luvattomien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten aktiivisista keräyskampanjoista tulee tehdä pysyvä käytäntö. Poliisihallituksen tulisi arvioida, tulisiko vuosina 2004 ja 2005 valtakunnallisesti järjestetty alueellisiin kampanjoihin perustunut keräys uudistaa lähivuosina.*
- *Työryhmä katsoo, että tutkinnassa on muistettava käyttää hyväksi rikosteknisen laboratorion tuottamat palvelut muutoinkin kuin vain ampuma-aseiden teknisen tutkimuksen osalta.*
- *Työryhmä katsoo, että poliisilaitosten sisällä rikostutkimuksen tulokset tulee siirtää myös lupahallinnon käyttöön, jotta aselupiin liittyvät toimenpiteet saadaan asianmukaisesti hoidettua ja myös poliisin haltuun saatujen aseiden osalta rekisterisytöt voidaan pitää ajan tasalla.*
- *Työryhmä katsoo, että keskeistä on rikostutkimuksen kohdalla muistaa muiden viranomaisten hallussa olevan tiedon käyttämisen mahdollisuudet.*
- *Työryhmä katsoo, että poliisin tulee olla entistä paremmin selvillä niistä tavoista ja reiteistä, joilla maahan tuodaan luvattomia aseita tai millä menetelmillä maassa olevista aseista syntyy luvattomia. Ampuma-aseiden alkuperän selvittämisen tulee olla säännönmukaista toimintaa.*

- *Työryhmä katsoo, että ampuma-aselautakunnan toimintaa tulee arvioida uudelleen. Lisäksi tulee harkita tarve muuttaa lautakunta sisäasiainministeriövetoiseksi neuvottelukunnaksi, jossa on monipuolinen intressitahojen edustus.*
- *Ennaltaehkäisevissä yhteiskunta-, sosiaali- ja alkoholipoliittisissa ohjelmissa tulee entistä enemmän huomioida aseturvallisuusnäkökulma.*
- *Poliisin tulee kehittää aseturvallisuutta edistävää ja tukevaa viestintää yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Poliisin tulee myös tarkistaa nettisivuillaan oleva ampuma-aseisiin liittyvä materiaali ja pitää aineisto ajan tasalla.*
- *Ennen päätöstä erillisen aseturvallisuusviestintäkampanjan toteuttamisesta tulee sen taloudelliset toteuttamismahdollisuudet selvittää.*

Edellä mainittujen kannanottojen lisäksi työryhmä toteaa johtopäätöksinään seuraavaa:

Kesäkuun 13 päivänä 2011 voimaan tulleen ampuma-aselain muutoksen toimivuudesta on työryhmän käsityksen mukaan vielä liian aikaista tehdä kattavia johtopäätöksiä. Tämä koskee erityisesti luvanhakijoiden suorittamia soveltuvuustestejä, joiden osalta käyttökokemuksia vasta kerätään.

Siviilikäyttöön tarkoitettuja ampuma-aseita koskeva lainsäädäntö ja näiden ampuma-aseiden valvonta kuuluu sisäasiainhallinnon toimialaan. Aseturvallisuuden kehittäminen on kuitenkin moniviranomaisyhteistyökysymys. Se on useiden eri tekijöiden yhteissumma, eikä aseturvallisuutta tule arvioida tarkastelemalla vain yhtä tekijää. Tämän vuoksi aseturvallisuuden ylläpitäminen edellyttää yhteistyötä useiden hallinnonalojen viranomaisten kesken.

Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa on välttämätöntä sekä ennaltaehkäisyssä että varsinaisessa asevalvonnassa. Ottaen huomioon, että ampuma-aseita on aserekisterin mukaan yli 600 000 henkilöllä, on yleisillä kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseen ja syrjäytymisen estämiseen tähtäävillä toimenpiteillä merkittävä vaikutus myös aseturvallisuuteen. Keskeisiä aseturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat alkoholipolitiikka ja mielenterveystyö, jotka kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Turvallisen ja saavutettavissa olevan ampumarataverkoston ylläpitämisessä ja kehittämisessä on keskeinen rooli ympäristöhallinnolla sekä opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Yhteistyötä puolustushallinnon kanssa on tehostettu kesäkuussa voimaan tulleella ampuma-aselain muutoksella. Osaltaan aseturvallisuuteen vaikuttaa tuonnin ja viennin valvonta, mikä kuuluu tullin toimialaan. Henkilöiden rajatarkastuksista vastaa puolestaan pääsääntöisesti Rajavartiolaitos. Ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden käyttöturvallisuuden valvonta sekä ampuma-aseissa käytettävien ampumatarvikkeiden valvonta kuuluu osin työ- ja elinkeinoministeriön

toimialaan. Yhteistyö ei kaikilta osin ole ollut vakiintunutta ja sitä olisi työryhmän käsityksen mukaan tarve tehostaa esimerkiksi jatkuvan vuoropuhelun varmistavan ministeriötason foorumin muodossa.

Tehokas ampuma-asevalvonta edellyttää myös kansainvälistä yhteistyötä sekä poliittisella että operatiivisella tasolla. Poliittisen tason yhteistyössä ulkoasiainministeriöllä on keskeinen rooli. Valvontaviranomaisten välisessä yhteistyössä on työryhmän käsityksen mukaan keskeisintä tietojenvaihdon ja sitä koskevien menettelyjen kehittäminen. Tutkinnan ja valvonnan osalta yhteistyö on keskittynyt Euroopan unionin ja Itämeren alueelle.

Työryhmä korostaa laittomien ampuma-aseiden valvonnan tehostamisen tärkeyttä osana aseturvallisuuden parantamista.

Työryhmä pitää tärkeänä myös aseluvanhaltijoiden omaa roolia aseturvallisuuden kehittämisessä. Luvanhaltijan vastuullinen ja aseturvallisuuden huomioiva toiminta on ratkaiseva hänen hallussaan olevien ampuma-aseiden aseturvallisuuden osalta. Myös harrastajien sosiaalisella kontrollilla on oma vaikutuksensa. Luvanhaltijoilla on lisäksi järjestöjensä kautta yhteistyötahona merkittävä vaikutus aseturvallisuuden kehittämiseen. Tämä on huomioitava myös ampuma-aselautakunnan roolin uudelleenarvioinnin yhteydessä.

Ampuma-aselainsäädännöllä ja aseturvallisuudella on moninaiset vaikutukset yhteiskuntaan. Yhteiskunnallinen kehitys, asetekniikan kehitys ja uusien harrastusmuotojen syntyminen edellyttävät, että näiden kehittämisellä on laaja yhteiskunnallinen pohja. Muutoin vaarana on, että aselainsäädännön kehittäminen tapahtuu reaktioina erilaisiin tapahtuneisiin rikoksiin, jolloin aselainsäädäntöä ei kyetä kehittämään niin, että se muodostaisi eheän kokonaisuuden. Tämän välttämiseksi aseturvallisuuden kehittäminen tulisi tehdä pitkäjänteisesti.

Liite 1: Kutsu kuulemistilaisuuteen

Sisäasiainministeriö
Poliisiosasto

KUTSU

30.8.2011

Jakelussa mainitut

HYVÄ ASETURVALLISUUS - kuulemistilaisuus 27.9.2011 Eduskunnassa

Sisäasiainministeri asetti 16.8.2011 poliisihallinnon sisäisen työryhmän selvittämään aseturvallisuuden kehitysnäkymiä Suomessa.

Työryhmän (SM058:00/2011) tehtävänä on ensi vaiheessa selvittää poliisihallinnon näkökulmasta aseturvallisuuden mahdollisia toiminnallisia, hallinnollisia ja/tai lainsäädännöllisiä jatkokehittämistarpeita. Työryhmän määräaika päättyy 31.12.2011. Johtopäätösten perusteella päätetään mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Mahdolliseen lainsäädäntöhankkeen valmisteluun asetetaan laajapohjainen valmistelutyöryhmä.

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä järjestää intressitahoille kuulemis- ja keskustelutilaisuuden, jossa voi esittää kehitysehdotuksia ja mielipiteitä hyvästä aseturvallisuudesta. Osallistujatahoja pyydetään ennakkoon ilmoittamaan halukkuudestaan käyttää puheenvuoron tilaisuudessa. Valmisteltujen puheenvuorojen jälkeen on tilaisuus käydä aiheesta yleiskeskustelu.

Kuulemistilaisuus järjestetään eduskunnan auditoriossa Pikkuparlamentti tiistaina 27.9.2011 klo 10–15. Eduskunnassa on mahdollisuus omakustanteiseen lounaaseen, mikä otetaan kuulemistilaisuuden tarkemmassa aikataulutuksessa huomioon.

Jakelussa mainittuja tahoja pyydetään ilmoittamaan osallistujien nimet (max. 2 henkilöä/osallistujataho) kuulemistilaisuuteen viimeistään 20.9.2011 mennessä osoitteeseen poliisitoiminnansuunnitteluyksikko@intermin.fi.

Käytettävistä puheenvuoroista (max. 5 min/osallistujataho) pyydetään toimittamaan tieto sisäasiainministeriölle ennakoon. Samalla pyydetään lähettämään puheenvuoron sisältö sellaisenaan tai tiivistelmänä etukäteen doc-, pdf- tai pp -tiedostoina osoitteeseen poliisitoiminnansuunnitteluyksikko@intermin.fi viimeistään perjantaina 23.9.2011, jotta esitykset ovat valmiina eduskunnassa kuulemistilaisuudessa.

Tarkempi ohjelma ja aikataulu tilaisuudesta toimitetaan tilaisuuteen osallistuville mahdollisimman pikaisesti. Tilaisuuteen kutsutaan myös tiedotusvälineiden edustajia. Lisätietoja kuulemistilaisuuden käytännön järjestelyistä antaa tarvittaessa osastosihteeri Sini Kallonen puh. 071 878 8578 tai sini.kallonen@intermin.fi.

Puheenjohtaja,
poliisijohtaja Pentti Saira

Jakelu

Maa- ja metsätalousministeriö
Oikeusministeriö
Opetusministeriö
Puolustusministeriö
Pääesikunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ulkoasiainministeriö
Rajavartiolaitoksen esikunta
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tullihallitus
Poliisiammattikorkeakoulu
Suomen Lääkäriliitto
Tehy ry
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL
Ampumaharrastusfoorumi
Suomen Riistakeskus
Asehistorian Liitto ry
Suomen Asehistoriallinen Seura ry
Asealan Elinkeinonharjoittajat ry
Suomen Ampumaurheiluliitto ry
Reserviläisurheiluliitto ry
Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund ry
Rauhanliitto
Amnesty International Suomi ry
KATU - Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto

Metsähallitus
Suomen Kuntaliitto
Aseseppien yhdistys ry
Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) ry
Suomen ilma-aseharrastajat ry
Suomen Jousimetsästäjien Liitto ry
Asekauppiaiden Liitto ry
Suomen Reserviupseeriliitto ry
Reserviläisliitto - Reservin Aliupseerienliitto ry
Kansallinen kivääriyhdistys NRA ry
Pekka Sauri (Kauhajoen koulusurmien tutkintalautakunnan puheenjohtaja)

Tiedoksi

Sisäasiainministeri Päivi Räsänen
Valtiosihteeri Marjo Anttoora
Kansliapäällikkö Ritva Viljanen
Erityisavustaja Marjo Loponen
Erityisavustaja Niklas Andersson
Osastopäällikkö Kauko Aaltomaa
Työryhmän jäsenet

Liite 2: Otakantaa.fi -kansalaiskyselyn yhteenveto

Otakantaa.fi -sivustolla toteutettiin kansalaiskysely 2.11.2011–16.11.2011. Otsikkona oli ”Miten aseturvallisuutta voitaisiin parantaa?” ja kansalaiset vastasivat siihen 118 kertaa.

Keskustelun alustukseksi esitettiin oheiset kysymykset:

1. Miten aseluvan haltijoiden valvontaa voitaisiin tehostaa?
2. Miten aseiden säilytysturvallisuutta voitaisiin parantaa?
3. Miten estäisit aseilla tehdyt rikokset?

Kaikki vastaukset löytyvät internetosoitteesta: <http://otakantaa.fi/aihe/miten-aseturvallisuutta-voitaisiin-parantaa>

Kysymysten asettelu herätti vilkasta keskustelua vastaajien kesken.

Ensimmäisen kysymyksen osalta vastaajat keskustelivat paljon siitä, ettei aseluvan haltijoiden valvontaa tarvitse tehostaa entisestään. Esiin nousseita kehityskohteita olivat kuitenkin mm. entistä suurempi panostaminen ensimmäistä ampuma-aseen hallussapitolupaa hakevaan, poliisin ampuma-asejärjestelmän ajan tasalle saattaminen, sekä ennaltaehkäisyyn, mielenterveystyöhön ja päihde- ja huumausainepoliitiikkaan panostaminen. Terveystuella ja poliisin yhteistyötä tulisi myös usean vastaajan mukaan lisätä. Moni vastaaja toi myös esiin sen, että poliisien resurssit tulisi olla nykyistä tasoa paremmat, jotta yleinen järjestys ja turvallisuus olisivat turvattuina.

Toisen kysymyksen osalta moni vastaaja oli sitä mieltä, että säilytysäännöstö on joko nykyisellään riittävä, tai aseet tulisi säilyttää lukollisissa aseiden säilyttämiseen tarkoitettussa kaapissa. Aseiden säilyttämisestä ampumaradoilla tai ampuja-aseeurojen tiloissa vastustettiin ja pidettiin käytännössä mahdottomana toteuttaa.

Kolmannen kysymyksen asettelu herätti runsaasti keskustelua. Usea vastaaja oli sitä mieltä, että huomio pitäisi kiinnittää eritoten laittomien aseiden maahantuonnin ja myymisen tehokkaampaan estämiseen, laittomien aseiden ja myös eri rikosten uusijoiden osalta kovempiin rangaistuksiin ja poliisin tehokkaampiin resursseihin rikollisuuden vähentämiseksi. Monet vastaajista olivat myös sitä mieltä, että Yhdysvaltojen malli suojeleeseen kanto-oikeudesta tulisi saattaa myös Suomessa osaksi voimassaolevaa lainsäädäntöä. Esiin tuotiin myös sellainen muutostarve, jossa ampuma-aseiden minkäänlainen käsittely päihdeiden alaisena olisi kiellettyä.